

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2012 – 2014

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Lenka Gulaková

Státní zámek Březnice – významná kulturní památka

Praha 2014

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Jaromír Talíř

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER FULL-TIME STUDIES

2012 - 2014

DIPLOMA THESIS

Lenka Gulaková

**The state chateau of Březnice – a significant national
monument**

Prague 2014

The Diploma Thesis Work Supervisor:

Ing. Jaromír Talíř

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Mirovicích dne 28. února 2014.

Jméno autorky: Lenka Gulaková

Poděkování

Děkuji vedoucímu své diplomové práce Ing. Jaromíru Talířovi za odborné vedení, ochotný přístup a podporu. Poděkování patří i bývalému vedoucímu MgA. Miloslavu Kučerovi za cenné rady a inspiraci. Za věnovaný čas a důležité informace dále děkuji vedoucímu správy státního zámku Březnice Ing. Robertu Bartákovi.

Anotace

Diplomová práce se zabývá významnou hodnotou historického objektu z několika úhlů. Teoretická část přibližuje především dějinný vývoj státního zámku i města Březnice, jeho držitele, stavební přeměnu, vystavené expozice a statut národní kulturní památka. Navazující praktická část se pomocí dotazníku zabývá faktory směřovanými k návštěvníkovi. Konkrétní pohled na téma přinášejí rozhovory se zaměstnanci. Poslední kapitoly patří projektu na podporu návštěvnosti a naznačují možnosti dalšího využití památky.

Klíčové pojmy

Expozice, historie, národní kulturní památka, Národní památkový ústav, návštěvník, památkový zákon, státní zámek, významná hodnota.

Annotation

The dissertation deals with the important value of the chateau from several points of view. The theoretical part mostly shows the historical development of the chateau and the town of Březnice, introduces its owners, building changes, the present exhibition and it explains the national heritage status. The following practical part focuses on issues concerning visitors of the chateau and is using visitors' questionnaires. Interviews (with professional employees) were used to obtain detailed information. The project whose aim is to increase the visitors' attendance and suggestions for further possible use of the chateau are described in last chapters.

Key words

Expositions, heritage law, history, national heritage monument, significant value, state chateau, The National Heritage Institute, visitor.

OBSAH

ÚVOD	8
1 MĚSTO BŘEZNICE	10
1.1 Vývoj Březnice od 13. století doposud	10
1.2 Významné březnické pamětihodnosti	13
2 HISTORIE ZÁMKU A JEHO VLASTNÍKŮ	16
2.1 Páni z Březnice - Buzicové	16
2.2 Zmrzlikové ze Svojšína	17
2.3 Malovcové z Chýnova a na Vimperce	18
2.4 Lokšanové z Lokšan	18
2.4.1 Tajemství březnického zámku	21
2.5 Jeníškové z Újezda	22
2.6 Krakovští z Kolovrat	23
2.6.1 Příběh dráteníčkův	24
2.7 Palffyové z Erdödu	25
3 STAVEBNĚ HISTORICKÝ VÝVOJ	27
4 VÍTEJTE, STÁTNÍ ZÁMEK BŘEZNICE	31
4.1 Otevírací doba	31
4.2 Návštěvní okruhy	32
4.3 Vstupné	36
5 VÝZNAMNÉ EXPOZICE	38
5.1 Interiéry zámku, sbírky	38
5.2 Pozoruhodnosti v exteriérech	41
6 NÁRODNÍ! KULTURNÍ PAMÁTKA	43
6.1 Památkový zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči	43
6.2 Národní památkový ústav	45
6.2.1 Poslání a činnost NPÚ	45
6.2.2 Pracoviště NPÚ	46
7 CÍLE, METODIKA, VÝSLEDKY VÝZKUMU	49
7.1 Zjištění vyplývající z rozhovoru s vedoucím správy	50
7.2 Zjištění vyplývající z rozhovoru s vedoucí odboru kultury	53
7.3 Odpovědi dotazovaných žen	55
7.4 Odpovědi dotazovaných mužů	58
8 NÁVRHY DALŠÍHO VYUŽITÍ PAMÁTKY	62
8.1 III. návštěvní okruh	62
8.2 Život na zámku	64
8.3 Turistický balíček	65
9 SHRUTÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI	68
ZÁVĚR	71
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	74
SEZNAM ZKRATEK	77
SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	78
SEZNAM PŘÍLOH	79

ÚVOD

Říká se, že kdo nezná minulost, nemá budoucnost. Kdo se v naší zemi tímto heslem řídí, má štěstí. Nemusí totiž čerpat vědomosti pouze z literatury. Na území České republiky se zachovalo bohaté kulturní dědictví, které dokazuje tvůrčí nadání člověka a poukazuje na důležité mezníky v jeho hodnotách. Je ukázkou architektonických skvostů, které jsou spojené s historickými událostmi, epochálními myšlenkami, tradicemi, uměním i vírou. Naším předkům tak v první řadě lidé vděčí za nehmotný odkaz představující zvyky a obyčeje, slovesnost, pohádky, tanec, sokolnictví, masopust a mnoho dalšího. Zanechali tady ale také hojný počet hmotných památek. Patří k nim hrady a zámky, kde historie na návštěvníky dýchá z každého koutku.

Jednu takovou památku je možné spatřit na prahu jižních Čech, kde stojí uprostřed přírody a tvoří s ní harmonický celek. Státní zámek Březnice se řadí k národním kulturním památkám stejně jako třeba zámky Konopiště, Hluboká nad Vltavou, Český Krumlov, Červená Lhota, Lednice nebo Frýdlant, přestože se mu nedostává takového věhlasu. Jakých významných hodnot tedy březnická památka dosahuje? Proč je zařazena po boku proslulých staveb? A jak komunikuje s veřejností? Hledání odpovědi na tyto otázky vedlo k napsání diplomové práce na téma Státní zámek Březnice – významná kulturní památka.

Diplomová práce je rozdělená na teoretickou a praktickou část. Teoretická pasáž se z velké části zaměřuje na historii, držitele sídla a stavební vývoj od středověké tvrze po renesanční zámek, který přibližuje kulturní a společenský rozvoj českých zemí od poloviny 13. století do současnosti. Dílo tak obsahuje sjednocené poznatky z historické literatury a z dalších na historii zaměřených zdrojů. Jedna z kapitol představuje státní zámek Březnici dnešnímu návštěvníkovi. Přibližuje jeho přesnou adresu společně s kontakty a nabízenými službami. Podává informace o otevírací době, ve které lze navštívit vnitřní prostory i anglický park. Kapitola dále popisuje nabízené návštěvní okruhy stejně jako podrobný ceník vstupného. Navazující oddíl věnovaný významným expozicím zmiňuje hodnotná díla v zámeckých interiérech. Neopomíná ale ani pozoruhodný exteriér. Teoretickou část diplomové práce zakončují údaje z koncepce

památkové péče, památkový zákon o státní památkové péči a poslání, činnost a pracoviště Národního památkového ústavu, který je v tomto zákonu definovaný.

Praktická část se orientuje na výzkum. Rozhovorem s vedoucím správy státního zámku v Březnici bylo zjišťováno, co historický objekt přináší dnešnímu světu kromě nabytí historických údajů. Tato část práce přibližuje také osobní názory a záměry kastelána. Druhý rozhovor s vedoucí odboru kultury města Březnice zkoumal přínos národní kulturní památky městu a vzájemnou spolupráci. Profil návštěvníků byl za účelem vypracování návrhu dalšího využití památkového objektu zjišťován pomocí dotazníků. Další kapitoly praktické pasáže tak patří dotazníkovému šetření a projektům na podporu návštěvnosti.

Cílem této diplomové práce je dokázat významnou hodnotu tohoto kulturního dědictví a naznačit možnosti dalšího využití státního zámku Březnice pro současný kulturní život především ve svém regionu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 MĚSTO BŘEZNICE

Rozhraní Jihočeského a Středočeského kraje je místem, kde jednota krajiny zůstala zachovaná v souladu s historií. Je tomu tak i v Březnici, měště ležícím přibližně sedmnáct kilometrů jižně od Příbrami. Historie a příroda se tady doplňují a dohromady vytvářejí působivý a podmanivý celek. Z pohledu Fürsta a Kozlíka *„kraj lemovaný na severozápad pásmem Brd a na jihovýchodě Benešovskou pahorkatinou se dokáže svým půvabem trvale vrýt do každého lidského srdce. Do tohoto kouzelného prostředí je zasazeno i množství staveb, jejichž historie vyvolává vzpomínky, uvědomujeme si zde svoji sounáležitost s lidmi, s nimiž žijeme, působí inspirativně na naše city.“*¹

1.1 Vývoj Březnice od 13. století doposud

S historií města Březnice, původně tržní osady, je úzce spojena i historie zámku. Město se rozrůstalo v těsné závislosti na jeho majitelích. Vlastní historie Březnice začíná ve 13. století, archeologické nálezy ovšem vypovídají o podstatně starším osídlení. Pestrý vývoj města souvisí v řadě případů s osudy českého národa. Původní osada vznikla při tvrzi, kterou obývali páni z Březnice pocházející z rodu Buziců. Důležitým aspektem byl fakt, že osada vznikla na takzvané Zlaté stezce vedoucí z Čech do Pasova. Březnice tak vyrostla v tržní městečko, což dokládají historické prameny z roku 1327, a z původní tvrze vznikl gotický hrad. Mimořádný vliv přetrvával také v následujících stoletích za Zmrzlíků ze Svojšína a Lokšanů. Duch podnikání a obchodu udržovaly ve městě od 15. století židovské rodiny. Stavební rozvoj v Březnici nastal po složitém evropském zápasu za třicetileté války, kdy se po vítězství katolické strany stali novými pány Jeníškové z Újezda. Měšťané získali plné vlastnictví svých nemovitostí, várečné právo a svobodu obchodování. Město se rozrostlo a na konci 18. století čítalo na dvě stovky domů. Dědictví po Jeníšcích přebrali Kolovratové, z nichž nejpopulárnějším byl

---

¹ FÜRST, A. a J. KOZLÍK. *Březnice do poloviny 20. století v pohledech a fotografiích: díl I.* Příbram: Příbramská tiskárna, 2005, s. 5.

pro březnické hrabě Hanuš, velký vlastenec a mecenáš českých spisovatelů.² Několik autorů tak použilo právě březnické motivy ve svých dílech. Patřil k nim i Alois Hovorka. Byl regionálním spisovatelem, a přestože většinu života prožil mimo Březnici, rád se do města vracel. A jednu ze svých návštěv v únoru 1901 zvěčnil básní, která je důkazem již zmíněného souladu přírody s historickým vývojem na Březnicku.

*„Po horách smrčiny,
po stráních modříny,
v dolinách olšiny,
lípy a březiny.*

*Kolébko otcovská,
jak tebe pozdravit?
Obejmout? Zulíbat?
Či písni proslavit?*

*V březovém paloučí
vlnivá bystřice
a jejích na březích
útulná Březnice.*

*Synům svým vštěpená,
v srdci i v paměti,
vábná a útulná
Šťastná bud' staletí!*

*Kolébko mateřská,
vidím Tě v pravěku
oděnou v prostičkém
přírody obleku!*

*Staletí – staletí –
pokud Čech bude žít, -
v Saharu pro zrádce
Můžeš se proměnit.*

*Rájem však vezdejším
v kraj širý, daleký
bud' synům, vnukům svým
na věky, na věky!³*

Po smrti bezdětného Hanuše z Kolovrat zdědil majetek rod Pálffyů. Rok 1875 znamenal pro zemědělské město Březnici rozvoj díky postavení železniční dráhy mezi Zdicemi a Protivínem. Založení městské spořitelny zajistilo hospodářský a kulturní ruch. Rozvoj

---

² KOZLÍK, J. *Historie města Březnice*. [online]. © 6. 11. 2013 [cit. 2013-11-7]. Dostupné z: <http://www.breznice.cz/historie-mesta-breznice/>

³ FÜRST, L. *Starobřeznické miniaturny*. Příbram: Josef Benda, 2006, s. 128. ISBN 80-239-8485-3.

průmyslu nastal v roce 1918 se založením továrny na kovové zboží. Následovalo zprovoznění pily, výroba polévkového koření a vznik impregnačního závodu Sublima v roce 1931.⁴ Založení těchto podniků vyřešilo letitý problém nedostatku pracovních míst. Rozvoj Březnice, který byl přerušeny druhou světovou válkou, pokračuje do dnešní doby v duchu vytvoření dokonalého malého města.⁵

Historickým vývojem města je ovlivněna současná podoba městského znaku. Pozadí červeného štítu dává vyniknout dvěma bílým, ke středu hledícím orlicím se zlatým zbrojením a zlatými korunami. Ve svých zobáčích drží zelený věnec, pod nímž se mezi prsy orlic nachází malý černý štít se třemi bílými břevny. Jde o barevně odlišný znak Zmrzlíků ze Svojsína.

Obrázek 1: Znak města Březnice

Zdroj: ENCYKLOPEDIIE ČR. *Březnice – Znak a historie*. [online]. [cit. 2013-11-20].
Dostupné z: <http://www.encyklopediecr.eu/cz/page/33454/breznice.html>

Současnou nabídku zážitků kulturních nebo sportovních, péči zdravotnického zařízení, pečovatelské služby, městské policie a vzdělávacích ústavů využívá nejen více než tři a půl tisíce obyvatel Březnice, ale také lidé z okolí. Mohou se stát členy spolků a sdružení, konkrétně například mateřského centra, fotbalového či volejbalového klubu, divadelního spolku a dalších, které ve městě fungují. A těm, kteří do města dorazí s turistickým cílem, je k dispozici info-centrum, muzeum s galerií a historické památky. Původní osada se tak do dnešní moderní doby rozrostla v město na prahu jižních Čech, které má svým obyvatelům i návštěvníkům co nabídnout.

⁴ KOZLÍK, J. *Historie města Březnice*. [online]. © 6. 11. 2013 [cit. 2013-11-7].
Dostupné z: <http://www.breznice.cz/historie-mesta-breznice/>

⁵ FÜRST, A. a J. KOZLÍK. *Březnice do poloviny 20. století v pohledech a fotografiích: díl I*. Příbram: Příbramská tiskárna, 2005, s. 101.

1.2 Významné březnické pamětihodnosti

Renesanční zámek láká návštěvníky nejvíce, ale Březnice si zachovala celou řadu pamětihodností. Historické jádro tvoří množství historických domů ceněných z hlediska architektonického. Ty stojí kolem náměstí, které podle Fürsta a Kozlíka „*není jen přirozeným středem města, ale má i svůj význam společenský. Je místem, kde se nejvíce setkávají lidé, kde pulzuje život.*“⁶ Budovy se zachovaly navzdory četným požárům a demolicím. Nezachoval se ale kostel sv. Mikuláše s původním hřbitovem, který přímo na náměstí stával. Jeho umístění dnes připomíná pouze kříž v dlažbě.

Celkovému vzezření Březnice vévodí především památky z dob Přibíka Jeníška z Újezda. Kostel zasvěcený patronům města, sv. Františkovi Xaverskému a Ignáci z Loyoly, byl vystavěn na náměstí v místě sedmi měšťanských domů. Základní kámen byl položený v březnu roku 1642 a jeho stavba trvala sedm let. Po slohové stránce slučuje kostel prvky renesance a baroka. K nejhodnotnějšímu vybavení patří řada barokních obrazů namalovaných Ignácem Raabem a sochařské dekorace z dílny umělců z Dobré Vody. Z dřívější rezidence, budovy těsně sousedící s kostelem, se v dubnu roku 1650 stala jezuitská kolej. Při ní vzniklo gymnázium a kněžský seminář pro studenty z blízkého okolí i vzdálených krajů. Březničtí jezuité spravovali příbramskou Svatou horu, z níž se stalo proslulé poutní místo. S Březnicí ji spojili cestou se šestnácti kříži a obrazy. Později se doplnily zděné kapličky, jejichž část se zachovala dodnes. Zrušení jezuitského řádu připadá na rok 1773. Ve stejném roce ukončilo činnost také březnické gymnázium.

Bratři Carl a Martin Luragové, významní italsí stavitelé, vystavěli kromě kostela sv. Františka a Ignáce také hřbitovní kostel sv. Rocha a to do nezvyklého tvaru kříže. Jeho založení se datuje roku 1643. Okolo kostela, jehož oltáři vévodí obraz sv. Rocha, časem vznikl hřbitov, kde našlo místo posledního odpočinku několik významných březnických osobností. Konkrétně se zde nachází hrobka rodu Kolovratů,

---

⁶ FÜRST, A. a J. KOZLÍK. *Březnice do poloviny 20. století v pohledech a fotografiích: díl I.* Příbram: Příbramská tiskárna, 2005, s. 18.

náhrobek projektanta železniční trati do Protivína Jana Muziky nebo blízkého přítele Boženy Němcové Hanuše Jurenky.⁷

Unikátem mezi historickými památkami Březnice je čtvrť v minulosti obývaná židovským obyvatelstvem. Její vznik v roce 1726 souvisel s císařským patentem. Jednalo se o rozhodnutí, že se Židé musí oddělit od ostatních obyvatel. „Roku 1726 chtěli místodržící zmenšit počet židů na stav z roku 1618 a tyto separovat do uzavřených ghett, ale toto radikální řešení židovské otázky narazilo na odpor ve sněmovním plénu. Ukázalo se totiž, že by tím utrpěla nejen státní pokladna, ale i vrchnostenské důchody, neboť židovská daň byla značná. Proto z celé akce provedeno pouze soustředění židů do uzavřených míst.“⁸ Židům byl tedy vyhrazený prostor bývalého lokšanského dvora, z čehož vzniklo pro židovskou čtvrť označení Lokšany. Do dnešní doby se tady zachovala celá řada historických budov, ústřední synagogu nevyjímaje. Stojí zde bývalá židovská škola označovaná jako dům s okem nebo architektonicky nejvíce ceněné obydlí Žida Poppera, na jehož vzniku má s největší pravděpodobností podíl přední stavitel Kilián Ignác Dienzenhofer. U židovské obce se nacházel také samostatný hřbitov.⁹ Jediný přístup do uzavřeného ghetta představovala branka z náměstí. Židům přinesl svobodu až rok 1848. Ještě dalších třicet let zůstaly všechny domy v jejich vlastnictví. Až poté postupně přecházely do křesťanských rukou a při vystěhování Židů do Terezína v roce 1942 zůstalo v jejich vlastnictví sedm domů.¹⁰

Za zmínku stojí také kamenný most přes řeku Vlčavu z roku 1899. Z původního mostu sem byly přeneseny celkem čtyři sochy. Tři barokní pocházející z dílny Ignáce Hammera z Dobré Vody – socha Panny Marie, sv. Dismas a socha Ukřižování. Čtvrtá socha představuje sv. Jana Nepomuckého. Na všech lze vyčíst stejný letopočet 1901, kdy byly opraveny. Nové zrestaurování soch probíhalo v posledních dvou letech. Kromě soch se na mostě nacházejí i pozůstatky již zmíněné „svaté cesty“ do Příbrami

---

⁷ KUBŮ, N. *Zámek Březnice*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996, s. 30-32. ISBN 80-85094-52-5.

⁸ FÜRST, L. *Starobřeznické miniaturky*. Příbram: Josef Benda, 2006, s. 169. ISBN 80-239-8485-3.

⁹ KUBŮ, N. *Zámek Březnice*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996, s. 32. ISBN 80-85094-52-5.

¹⁰ FÜRST, L. *Starobřeznické miniaturky*. Příbram: Josef Benda, 2006, s. 171. ISBN 80-239-8485-3.

v podobě kapliček. Jedna představuje Pannu Marii Růžencovou, sv. Dominika a sv. Terezii, druhá prezentuje keramickou výzdobu znázorňující sv. Václava a Zvěstování Panně Marii.¹¹

Dodnes využívanou březnickou památkou je budova zámeckého pivovaru. Odkazují na něj přímo webové stránky zámku. Současné objasňují význam jeho pojmenování, které zní Herold. Údajně pochází „slovo ze staré francouzštiny, označoval se tak královský úředník pověřený organizováním oficiálních jednání a slavností (ekv. ceremoniář). Do jeho pravomoci spadalo též organizování turnajů a prověřování pravosti erbů rytířů a svobodných pánů účastnících se těchto klání. Časem se z heroldů stali úředníci zabývající se heraldikou – evidencí, ověřováním a tvorbou erbů. V Evropě se heroldi udrželi až do současnosti pouze v Anglii.“¹² První písemná zmínka o pivovaru se datuje na rok 1506. Kulturní památku představuje barokní stavení pivovaru a sladovny z roku 1722. Jde o architektonický klenot s průčelím zdobeným sochami sv. Josefa a Jana Křtitele. Pivo se zde vaří pomocí tradiční technologie a s velkým podílem ruční práce. Tento nejmenší průmyslový pivovar vlastní český majitel a přes polovinu svého výstavu exportuje za hranice. Březnické pivo se každoročně účastní degustačních soutěží, kde často získává různá ocenění. Podle informací podávaných na internetových stránkách pivovaru se tak děje díky vlastnímu sladu z humnové sladovny, žateckému chmelu a výběrové vodě ze studny zámeckého parku. Tyto prvky v kombinaci s láskou k řemeslu a uměním sládků i dalších pracovníků přináší jedinečnou chuť piva Herold.¹³

---

¹¹ BŘEZNICE. *Památky a turistické cíle*. [online]. © 19. 11. 2013 [cit. 2013-11-20].

Dostupné z: <http://www.breznice.cz/pamatky-a-turisticke-cile/>

¹² ZÁMEK BŘEZNICE. *Pivovar Herold Březnice*. [online]. © 19. 1. 2014 [cit. 2013-2-17].

Dostupné z: <http://www.zamek-breznice.cz/zajimave-odkazy/pivovar-herold-breznice/>

¹³ PIVOVAR HEROLD. *Pivovar*. [online]. [cit. 2014-2-17].

Dostupné z: <http://www.pivovar-herold.cz/pivovar.html>

2 HISTORIE ZÁMKU A JEHO VLASTNÍKŮ

Počátky zámku Březnice sahají hluboko do minulosti a úzce souvisejí se vznikem a rozvojem města. Na Zlaté stezce, po které se k nám z Pasova přivážela hlavně sůl, vyrostla v první polovině 13. století vedle tržní osady také gotická tvrz. Patřila příslušníkům rodu Buziců a v té době získala jméno. Traduje se, že původ názvu Březnice nebo dříve užívané pojmenování Břežnice, souvisí s polohou osady na břehu řeky Vlčavy a Hlubyňského potoka.¹⁴

2.1 Páni z Březnice – Buzicové

Rod Buziců patřil k jedněm z nejstarších českých rodů. Svůj původ přičítali už bájnému Bivojovi. Doložený je před půlkou 13. století Budislav, rádce krále Václava I. Původní raně gotickou tvrz v té době utvářela nepravidelně oválná obvodová hradba, která se v podstatě zachovala do výše druhého poschodí, dále obytný severní palác dosahující dvou pater a k němu přiléhající východní jednopatrová budova.¹⁵

Obrázek 2: Erb Buziců

Vzhled erbu rodu Buziců je vysvětlovaný pověstí, podle níž se proslulý silák Jetřich z Buzic střetl v lese s velikým kancem. Holýma rukama ho statečně přemohl, odnesl na zádech na knížecí dvůr a tam zvířeti uťal hlavu, kterou si ozdobil svůj štít. Od té doby je v erbu rodu Buziců ve zlatém štítě uťatá černá kančí hlava s červeným vyplazeným jazykem a stříbrnými kančími zuby.

Zdroj: ZÁMKY STŘEDOČESKÉHO KRAJE.

Zámek Březnice. [online]. [cit. 2013-11-27a].

Dostupné z: <http://www.stredoceske-zamky.cz/zamekbreznice.html>

¹⁴ KUBŮ, N. *Zámek Březnice*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996, s. 1. ISBN 80-85094-52-5.

¹⁵ ZÁMEK BŘEZNICE. *Historie zámku*. [online]. © 6. 11. 2013 [cit. 2013-11-20].

Dostupné z: <http://www.zamek-breznice.cz/historie-zamku/#Buzicove>

2.2 Zmrzlíkové ze Svojšína

Na počátku 15. století zakoupili březnickou tvrz Zmrzlíkové ze Svojšína. V té době propukalo husitské hnutí. Jeden z prvních význačných držitelů a stavebníků Březnice Petr Zmrzlík byl husitským hejtmanem a osobním přítelem Mistra Jana Husa. Usiloval o šíření jeho idejí a měl zásluhu na rozvoji českého jazyka a písemnictví. Patřil k oblíbencům Václava IV., v letech 1406 až 1419 zastával úřad nejvyššího mincmistra. S manželkou Annou z Frymburka dal podnět k napsání a výzdobě Bible litoměřické považované za klenot mezi rukopisnými díly. Na začátku husitských válek proslul i jako válečník. Zemřel v roce 1421 na následky moru. Protože se Petr i jeho dědicové přikláněli na stranu husitů, oblehla Březnici v roce 1422 katolická vojska, která hrad dobyla a následně i s městem vypálila. Poničená tvrz zůstala na čas neobydlená, protože následné opravy postupovaly pozvolna.¹⁶ Synové Petra Zmrzlíka ze Svojšína Petr a Jan se aktivně účastnili husitských akcí po boku Jana Žižky, který jim svěřil ochranu města Příbram. Tu ale ztratily po útocích Hanuše z Kolovrat. Na sklonku husitských válek se bratři přidali na stranu krále Zikmunda, čímž se jim podařilo zachránit rodinné jmění. Zmrzlíkové byli povýšeni do panského stavu, přestože sláva rodu už byla na ústupu. Rod Zmrzlíků vymřel před koncem 16. století.¹⁷

Obrázek 3: Erb Zmrzlíků ze Svojšína

Na stříbrném štítě erbu Zmrzlíků se nacházejí tři vodorovné červené pruhy. V klenotu představujícím korunu jsou stříbrná křídla opět se třemi červenými pruhy jako na štítu. Stejně barevně řešená jsou i postranní příkrývadla.

Zdroj: ZÁMKY STŘEDOČESKÉHO KRAJE.

Zámek Březnice. [online]. [cit. 2013-11-27b].

Dostupné z: <http://www.stredoceske-zamky.cz/zamekbreznice.html>

¹⁶ KUBŮ, N. *Zámek Březnice*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996, s. 2. ISBN 80-85094-52-5.

¹⁷ ZÁMKY STŘEDOČESKÉHO KRAJE. *Zámek Březnice*. [online]. [cit. 2013-11-27].

Dostupné z: <http://www.stredoceske-zamky.cz/zamekbreznice.html>

2.3 Malovcové z Chýnova a na Vimperce

Malovcové z Chýnova a na Vimperce nabyli Březnici v roce 1506 jako zčásti opravenou tvrz. S podstatnými stavebními zásahy přišel Petr Malovec, který dal celý objekt upevnit a rozšířit o vnější opevněný systém s vodním příkopem a hradební zedí s baštami. Podle nejrozumnějších znaků se předpokládá, že se na těchto stavebních úpravách podílel význačný královský architekt Benedikt Rejt z Pístitova. Držení březnického panství rodem Malovců netrvalo příliš dlouho. V roce 1547 se Petr Malovec připojil k povstání proti králi Ferdinandovi I., což mělo za následek zkonfiskování jeho majetku. A spolu s Petrem Malovcem skončilo také období středověku. Následující majitel už patřil k aristokratům nové renesanční doby, která zřetelně ovlivnila dějiny Březnice.¹⁸

Obrázek 4: Erb Malovců z Chýnova a na Vimperce

Polovina zlatého koně na modrém štítu erbu značí, že Malovcové byli propojeni s pány z Pardubic. Jejich předek Ješek podle pověsti pronikl za účelem lupu do Milána. Když při zpáteční cestě projížděl bránou města, spadla mříž a jeho koně v půlce přetřala. Do císařského tábora se Ješek vrátil i s kořistí pěšky a za to mu byl králem udělený erb.

Zdroj: ZÁMKY STŘEDOČESKÉHO KRAJE.
Zámek Březnice. [online]. [cit. 2013-11-27c].
Dostupné z: <http://www.stredoceske-zamky.cz/zamekbreznice.html>

2.4 Lokšanové z Lokšan

Březnické panství prodal Ferdinand I. v roce 1548 Jiřímu Lokšanovi z Lokšan, aby mu tím dal najevo svoji přízeň a náklonnost. Tento vzdělanec nejprve pracoval ve službách

¹⁸ KUBŮ, N. *Zámek Březnice*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996, s. 2-3. ISBN 80-85094-52-5.

krále Ludvíka Jagellonského a Ferdinandovi I. se osvědčil ve funkci tajemníka, místokancléře, dvorského rady i říšského hejtmána. Díky cestování přišel do kontaktu s díly a stavbami italské renesance, které ho ovlivnily natolik, že se stal jedním z prvních stavitelů renesančního slohu v naší zemi. Renesanční sloh uplatnil Jiří z Lokšan na Březnici už před polovinou 16. století, kdy sem povolal stavitele z Itálie. Ti propojením prvků krásy a pohodlí přestavěli původní gotickou tvrz v renesanční sídlo, i když dispozice středověké tvrže zůstaly zachovány. Uspořádáním staršího paláce a přistavěním nových částí k původnímu hrzení se vytvořil renesanční zámek opatřený sgrafitovým zdobením s psaníčkovými tvary, které náleží k nejstarším u nás. Úmrtí Jiřího z Lokšan v roce 1551 zakončuje první etapu renesanční přestavby Březnice. Další stavební aktivity a správa sídla tak přešla do rukou jeho manželky Kateřiny z Lokšan.

Březnický zámek v té době fungoval jako centrum společenských akcí, které navštěvoval i arcikníže Ferdinand Tyrolský, syn císaře Ferdinanda I. Ten si, navzdory společenským pravidlům, vybral za manželku neteř Kateřiny z Lokšan, okouzující a duchaplnou Filipínu Welsеровou. Filipínu požil s tetou vřelý vztah. Osud je v budoucnu svedl dohromady na Křivoklát, kde nějakou dobu Filipína se svým mužem pobývala. Kateřina z Lokšan tam v roce 1560 přišla z Březnice za svojí dcerou Kateřinou, provdanou do rodu Šternberků. Osudným pro obě ženy se stal rok 1580, kdy Kateřina zemřela na Křivoklátě a Filipína v tyrolském zámku Ambras.

Březnici zatím vedl Kateřinin syn Ferdinand z Lokšan, který se po službě u dvora arciknížete Ferdinanda Tyrolského na zámku usadil natrvalo a pokračoval v renesančních úpravách po vzoru svých rodičů. Jeho synové se v počátku třicetileté války činně připojili k českému stavovskému povstání. Adam z Lokšan působil ve službách Fridricha Falckého, se kterým po prohrané bitvě na Bílé hoře uprchl z české země. To mělo za následek tvrdý trest v podobě ztráty majetku, březnického panství nevyjímaje. Rozsudek pro samotného Adama znamenal ztrátu hrdla, před kterou se zachránil útekem.¹⁹

---

¹⁹ KUBŮ, N. *Zámek Březnice*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996, s. 3-6. ISBN 80-85094-52-5.

Hofmeister o konci lokšanského panování na březnickém sídle poznamenává: „... *přišla Bílá hora a vichřice pomsty Ferdinanda II. smetla i Lokšany... Těžce a bolestně loučil se pán z Lokšan, prchaje z Čech před pomstou Ferdinandovou, se svou milou Březnicí, a hořce plakal, sázeje mladý smrček na hrob své dcerušky na březnickém hřbitově pro památku budoucím – tušil, že už jej neuvidí vyrůstati do výše...*“²⁰

O mimořádném rozkvětu Březnice za dob Lokšanů vypovídá zmínka v knize vydané Národním památkovým ústavem, která neopomíná ani vzácnost v podobě dochované knihovny z roku 1558. „*Za Jiřího Lokšanského z Lokšan, jeho vdovy Kateřiny (rozené Adlarové ze Zinneburgu) a jejich syna Ferdinanda, byl hrad v letech 1548 – 1558 přestavěn na renesanční zámek s fasádami zdobenými sgrafity. Tehdy byla přebudována a zvýšena i branská věž (v níž byla zřízena takzvaná Lokšanská knihovna s malovaným trémovým stropem, nástěnnými malbami a renesančními skříněmi)...*“²¹

Obrázek 5: Erb Lokšanů z Lokšan

Štít v erbu je rozdělený křížem. Od Ferdinanda I. dostali Lokšanové do prvního a čtvrtého pole polovinu černé orlice a polovinu zlaté lilie. Orlice je v obou případech otočená k vnější straně. Zbývající druhé a třetí pole jsou křížem rozdělené do zlatých a červených políček. Nad štítem se nachází helma, nad ní dvě křídla a opět motiv poloviny orlice a lilie.

Zdroj: ZÁMKY STŘEDOČESKÉHO KRAJE.

Zámek Březnice. [online]. [cit. 2013-11-27d].

Dostupné z: <http://www.stredoceske-zamky.cz/zamekbreznice.html>

²⁰HOFMEISTER, R. R. *Březnické obrázky*. Praha: Šolc a Šimáček, 1932, s. 246-247.

²¹KUČA, K. *Hrady, zámky a další památky ve správě Národního památkového ústavu*.

Praha: Národní památkový ústav, 2009, s. 30. ISBN 978-80-87104-44-6.

2.4.1 Tajemství březnického zámku

Březnické panství se za dob Lokšanů stalo svědkem romantické události. Tajný sňatek legendárního páru, Filipíny Welserové a Ferdinanda Tyrolského, se nesmazatelně vtiskl do dějin zámku. Filipína sice pocházela z bohatého rodu, ale její měšťanský původ znamenal nižší společenské postavení. To okouzlenému arciknížeti Ferdinandovi přesto nezabránilo, aby jí dal přednost před prospěšným spojením s některou z dcer evropských panovníků i před královským trůnem. Sňatek se souhlasem císařského otce Ferdinanda I. nepřicházel v úvahu. Proto se útlukem pro velkou lásku stala Březnice, jejíž majitelka Kateřina z Lokšan chovala ke své neteři Filipíně až mateřský cit a nerovný vztah podporovala. Na jejím panství tak v lednu roku 1557 proběhla utajená svatba.²²

Fürst ve svém díle zmiňuje i následující utajení, ke kterým byl manželský pár přinucen. *„Tajný sňatek arciknížete Ferdinanda s Filipínou Welserovou, měšťanskou dcerou z Augšpurku, uzavřený r. 1557 na březnickém zámku, byl dlouho císařskému otci utajován. Když konečně o něm Ferdinand I. zvěděl, přinutil syna i nevídanou snachu k přísaze, že se svět o jejich činu nikdy nedoví. A tak tajena i narození všech jejich dětí, z nichž prvorozený Ondřej spatřil světlo světa na březnickém zámku rok po tajném sňatku rodičů.“*²³ Dětem vzešlým z tohoto manželství neměla připadnout dědická práva. K tomu by došlo jen v případě hrozby vyhynutí rodu Habsburků. Aby mohli manželé bez odsouzení za nemorálnost vychovávat své potomky, museli využít lsti. Po utajeném porodu bylo dítě položeno u brány zámku. Poté, co ho objevil strážný, ujala se novorozeněte Filipína coby nalezenka a s manželem ho pojali za vlastní. Březnice si tak připsala další tajemství v podobě malého Ondřeje.²⁴

Fürst dále píše, že: *„Podobně znějí zápisy o narození syna Karla 22. 11. 1560 a dvojčat Filipa a Marie 7. 8. 1562 na Křivoklátě, jejichž vstup do života byl aranžován stejně,*

---

²² KUBŮ, N. *Zámek Březnice*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996, s. 3-4. ISBN 80-85094-52-5.

²³ FÜRST, L. *Starobřeznické miniaturky*. Příbram: Josef Benda, 2006, s. 37. ISBN 80-239-8485-3.

²⁴ KUBŮ, N. *Zámek Březnice*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996, s. 4-5. ISBN 80-85094-52-5.

*jako Ondřejův v Březnici, aby „nalezcenci“ mohli být přijati od vrchnosti za vlastní.*²⁵ Sňatek uznal až roku 1576 papež a Filipína konečně začala oficiálně vystupovat po boku svého manžela Ferdinanda. Ten se po Filipínině smrti sice ještě oženil, ale nová žena mu nedovedla jeho drahou choť nahradit a vzhledem k narození tří dcer ani splnit sen o nástupci.²⁶

Spojení zámku s historií jedné velké lásky patří k dalším důkazům výjimečnosti památky. Březnice se tak totiž může pyšnit nejen bohatými dějinami a význačnými osobnostmi, ale i romantickou atmosférou. Díky ní se v nejednom návštěvníkovi projeví poetická duše. A alespoň na chvíli se vcítí do role milenců, kteří svým osudem celá staletí inspirovali evropské umělce.

2.5 Jeníškové z Újezda

Třicetiletá válka do dějin Březnice nelítostně zasáhla. Zámek přestál stavovská i císařská vojska, ale po jejich odchodu zůstal i s městem zpustošený a vydrancovaný. „*Březnice se dostala zrádci Přibíku Jeníškovi z Újezda,*“²⁷ popisuje další nabytí panství Hofmeister. Přibík Jeníšek z Újezda v procesu proti účastníkům českého stavovského povstání vykonával funkci královského prokurátora a připravil podklady pro potrestání všech včetně popravených na Staroměstském náměstí 21. června 1621. Rok 1642 pro něj znamenal povýšení do panského stavu, které podpořilo Přibíkovo předchozí zapojení do rekatolizačního procesu.

Na březnickém zámku se za jeho doby dokončila poslední etapa renesančních úprav. Ty zahrnovaly výstavbu kaple navazující na zámeckou budovu a uspořádání okolí, kdy se nechaly zasypat vodní příkopy a místo mezi zámkem a hradbami získalo zahradní ráz. Skutečnost, že Přibík Jeníšek z Újezda neměl potomstvo, dědictví spadlo do rodové

---

²⁵ FÜRST, L. *Starobřeznické miniatuřky*. Příbram: Josef Benda, 2006, s. 38. ISBN 80-239-8485-3.

²⁶ FÜRST, L. *Starobřeznické miniatuřky*. Příbram: Josef Benda, 2006, s. 37-39. ISBN 80-239-8485-3.

²⁷ HOFMEISTER, R. R. *Březnické obrázky*. Praha: Šolc a Šimáček, 1932, s. 246.

linie jeho bratra Buriana. V držení zůstala Březnice Jeníškům z Újezda dohromady sto let až do roku 1728, kdy zemřel poslední příslušník rodu Jan Josef.²⁸

Obrázek 6: Erb Jeníšků z Újezda

Původní erb rodu Jeníšků z Újezda obsahoval jednorožce umístěného v našikmo rozpůleném černo-zlatém štítu. Barva jednorožce je v půlkách opačná než pozadí. Povýšení do panského stavu erb mírně upravilo obměnou mouřenína v klenotu říšským orlem.

Zdroj: ZÁMKY STŘEDOČESKÉHO KRAJE.
Zámek Březnice. [online]. [cit. 2013-11-27e].
Dostupné z: <http://www.stredoceske-zamky.cz/zamekbreznice.html>

2.6 Krakovští z Kolovrat

Jan Josef Jeníšek z Újezda, poslední příslušník svého rodu, zůstal bez mužských potomků, které přežil. Před svou smrtí proto odkázal majetek příbuznému z matčiny strany Vilému Albrechtovi Krakovskému z Kolovrat. Po Jeníšcích Krakovští z Kolovrat přijali za své přízvisko z Újezda. Význačným představitelem rodu byl Josef Maria z Kolovrat spojovaný se vznikem pražského Národního muzea. I jeho syn Hanuš Krakovský z Kolovrat patřil k velkým vlastencům, hlavně v době českého národního obrození. Za jeho podpory se vydávaly české knihy a finančně pomáhal i osobnostem kulturního života, například Boženě Němcové nebo Josefu Kajetánovi Tylovi. Svým mecenášstvím podpořil kulturní instituce a vznik Národního divadla. Hanuš z Kolovrat spoluorganizoval Slovanský sjezd a roku 1848 vyzbrojil národní gardu z občanů města Březnice, jejímž se stal i velitelem. Řešil také otázky hospodářství a k jeho zájmům patřilo zlepšení životních podmínek lidí. V roce 1872 zemřel jako bezdětný bez přímého

---

²⁸ KUBŮ, N. *Zámek Březnice*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996, s. 6. ISBN 80-85094-52-5.

dědice.²⁹ Mašek ve své knize o Hanušovi zmiňuje, že byl mimo jiné: „... *nadšeným českým vlastencem, členem Matice české a podporovatelem Národního muzea; tomu také odkázal své sbírky. Jeho dar z březnické knihovny představuje dodnes to nejcennější, co Knihovna Národního muzea vlastní.*“³⁰

Obrázek 7: Erb Krakovských z Kolovrat

Po přijetí přízviska „z Újezda“ přibral tento původní rodový erb do své podoby jednorožce. Nový, svisle půlený erb, zobrazoval v jedné půlce štítu půlenou orlici Kolovratů a ve druhé znak rodu Jeníšků v podobě nosorožce.

Zdroj: ZÁMKY STŘEDOČESKÉHO KRAJE.
Zámek Březnice. [online]. [cit. 2013-11-27f].
Dostupné z: <http://www.stredoceske-zamky.cz/zamekbreznice.html>

2.6.1 Příběh dráteníkův

O tom, že byl Hanuš Krakovský z Kolovrat velkým lidumilem, svědčí příběh, který byl podkladem pro dílo spisovatelky Boženy Němcové a báseň národního buditele Františka Jaroslava Vacka – Kamenického. Při jedné z cest narazil Hanuš na povoz s nemocným a promrzlým dráteníkem. Cituplný hrabě ho naložil do svých saní. Ty obrátil zpět k zámku, kde nemocnému zajistil péči. Jeho snaha ale byla marná a muž, Slovák, zemřel. Hanuš neváhal vystrojit důstojný pohřeb a opatřil hrob velkým křížem a nápisem „Ač v cizině – přec mezi bratry!“³¹

²⁹ KUBŮ, N. *Zámek Březnice*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996, s. 6-7. ISBN 80-85094-52-5.

³⁰ MAŠEK, P. *Modrá krev: Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*. 3. vydání. Praha: Mladá fronta, 2003, s. 140. ISBN 80-204-1049-X.

³¹ FÜRST, L. *Starobřeznické miniaturky*. Příbram: Josef Benda, 2006, s. 12. ISBN 80-239-8485-3.

Některé zdroje uvádějí, že při setkání s dráteníčkem byl Hanuš na cestě do Čimelic za svou budoucí nevěstou. Protože mu plány změnila pomoc potřebnému, za svou milou se nedostal. Ta mu marné čekání neodpustila, nadobro se na Hanuše urazila a sňatek zavrhla.

2.7 Palffyové z Erdödu

Dědicem svého majetku bezdětný Hanuš Krakovský z Kolovrat určil synovce Eduarda Palffyho z Erdödu. Také tento muž převzal zděděné přízvisko z Újezda po Jenišcích. První zmínka o rodu Palffyů z Erdödu sahá do 11. století na území Uher. Jeho příslušníci získali slávu hlavně v evropských bojích, přičemž vždy stáli na straně Habsburků. V roce 1581 přišlo povýšení na barony, v roce 1634 na hrabata a konečně v roce 1807 na knížata. Do Čech členové rodu zavítali v 16. století.³²

Eduard Palffy nechal v letech 1889 až 1890 opravit sgrafitovou rustiku fasád, ale asi v stejné době byla stržena vnější brána. Palffyové opatřili zámek kamny, nábytkem, obrazy, grafikami a sbírkami jezdeckých trofejí i národopisných materiálů, ke kterým přišli během cest do Afriky. V roce 1933 byly upravené fasády.³³ Jan Palffy, syn Eduarda a poslední soukromý vlastník zámku Březnice, přišel o majetek v rámci prezidentských dekretů.³⁴ „*Jemu a jeho příbuzným byly, jakožto Maďarům, v roce 1945 zkonfiskovány zámky Merklín a Březnice a hrabata Pálffyové z Erdödu byli odsunuti za hranice země a žijí převážně v Rakousku.*“³⁵

---

³² ZÁMKY STŘEDOČESKÉHO KRAJE. *Zámek Březnice*. [online]. [cit. 2013-11-29]. Dostupné z: <http://www.stredoceske-zamky.cz/zamekbreznice.html>

³³ KUČA, K. *Hrady, zámky a další památky ve správě Národního památkového ústavu*. Praha: Národní památkový ústav, 2009, s. 32. ISBN 978-80-87104-44-6.

³⁴ KUBŮ, N. *Zámek Březnice*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996, s. 7. ISBN 80-85094-52-5.

³⁵ MAŠEK, P. *Modrá krev: Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*. 3. vydání. Praha: Mladá fronta, 2003, s. 221. ISBN 80-204-1049-X.

Obrázek 8: Erb Palffyů z Erdödu

Základem erbu Palffyů je zlatý jelen na stejnobarevném půlkole v popředí modrého pozadí.

Zdroj: WIKIPEDIE. *Pálffyové*. [online]. © 28. 11. 2013 [cit. 2013-11-29].
Dostupné z: <http://www.cz.wikipedia.org/wiki/Pálffyové>

Do roku 1966 spadal zámek Březnice do správy městského národního výboru. Poté přešel do přímé správy Památkového ústavu středních Čech v Praze a to především na základě svých výjimečných historických kvalit a mimořádné architektury. Památkový ústav uskutečnil generální rekonstrukci objektu v celé šíři, do které začlenil i zahradu. Proběhla instalace původního interiéru včetně historických sbírek a zrestaurovaný zámek se zpřístupnil veřejnosti.³⁶

---

³⁶ KUBŮ, N. *Zámek Březnice*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996, s. 8. ISBN 80-85094-52-5.

3 STAVEBNĚ HISTORICKÝ VÝVOJ

Gotickou tvrz, která dnešnímu zámku předcházela, utvářela zděná obvodová hradba. Na tu navazoval severně situovaný obytný palác s dvěma podlažími a z jižní strany jednopatrová budova. Přístup do jednotlivých pater vedl z dřevěných pavlačí. Takový druh stavby s obvodovou zástavbou okolo nádvoří se v našich zemích neobjevoval příliš často. Původní zdění pocházející ze 13. století se ve stavbě zámku uchovalo dodnes. Z období gotiky se v prvním patře tehdejšího paláce zachoval portál a z nejspíše mladší gotiky pochází základ pro hlavní vstupní věž.

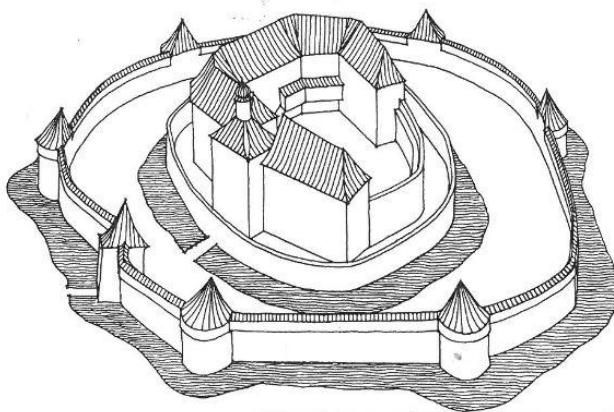
Poničenou březnickou tvrz po husitských válkách, během nichž hrad dobyla katolická vojska, začali opravovat zprvu Zmrzlíkové a po nich Malovcové. Při této stavební fázi se k věži přistavěla severní část západního paláce. Malovcové stojí za zrodem vnějšího kruhového opevnění s podkovovitými baštami stávajícího okolo celého hradu. Jižní strana opevnění nepotřebovala bašty díky močálům, které hrazení zaštiťovaly. Oproti tomu západní a severní stranu opevnění zajišťoval ještě vodní příkop. Tehdejší vstupní brána ve zdění dnes už neexistuje. Fakt, že se na výstavbě vnějšího opevnění podílel významný architekt pracující hlavně na Pražském hradě Benedikt Rejt z Pístova, plyne z porovnání Březnice s nedalekými stavbami stejného charakteru Blatná nebo Švihov.

Převratný stavební vývoj březnická tvrz zaznamenala s nástupem Lokšanů, kdy se středověká tvrz krok za krokem měnila v renesanční zámek. Impulsem k rekonstrukci do renesančního stylu byly zkušenosti Jiřího z Lokšan získané v Itálii. Jako jeden z prvních stavebníků nového slohu v našich zemích dal v Březnici vybudovat na starých základech západní palác s velkým sálem, dnešní hodovní síní. Na stěnu tohoto paláce nechal upevnit desku do bílého mramoru se svými a manželčinými aliančními znaky. Fasády paláců získaly sgrafitovou omítku s psaníčkovým rázem. Vdova po Jiřím Kateřina z Lokšan dala postavit druhý sektor západního paláce, který z jižní strany hraničil s hlavní věží. Tyto vnitřní prostory obývané Filipínou Welserovou krášlily nástěnné malby. Jejich zlomek přetrval ve spojovací chodbě západního paláce v prostoru věže. Impozantní Lokšanská knihovna se zachovala dodnes a právem náleží k nejkrásnějším interiérům zámku. Unikátní místnost s nástěnnými malbami

a malovanými knihovními skřínkami byla vybudovaná roku 1558 v prvním poschodí hlavní březnické věže, kterou Lokšanové přetvořili ze středověké bašty s branou. Po té se dochovaly štěrbinové otvory s dřevěnými kladkami určené padacímu mostu. Renesanční věž rovněž pokrývala jako palácovou budovu sgrafitová omítka s námětem psaníček. Zvýšení budovy na východní straně nádvoří bylo vzhledem k potřebám rodiny nezbytností. Také Ferdinand z Lokšan respektoval po vzoru svých rodičů Kateřiny a Jiřího půdorys gotické tvrze. K jižní a k nezastavěné východní hradbě nechal vystavět palác a tím se nádvoří ze všech stran uzavřelo. Zámek sjednotila sgrafitová omítka. Tvar hradby byl specifický a díky tomu vznikaly v obytných prostorách místnosti různorodých tvarů. Původní dřevěné pavlače spojující prostory uvnitř nádvoří nahradily kamenné arkády.

V duchu renesančních přestaveb pokračoval i Přibík Jeníšek z Újezda. Místo vodních příkopů vznikl parkán a na něm zámecká kaple, kterou do té doby zámek postrádal. Její výstavbou stavební vývoj březnického zámku skončil.³⁷

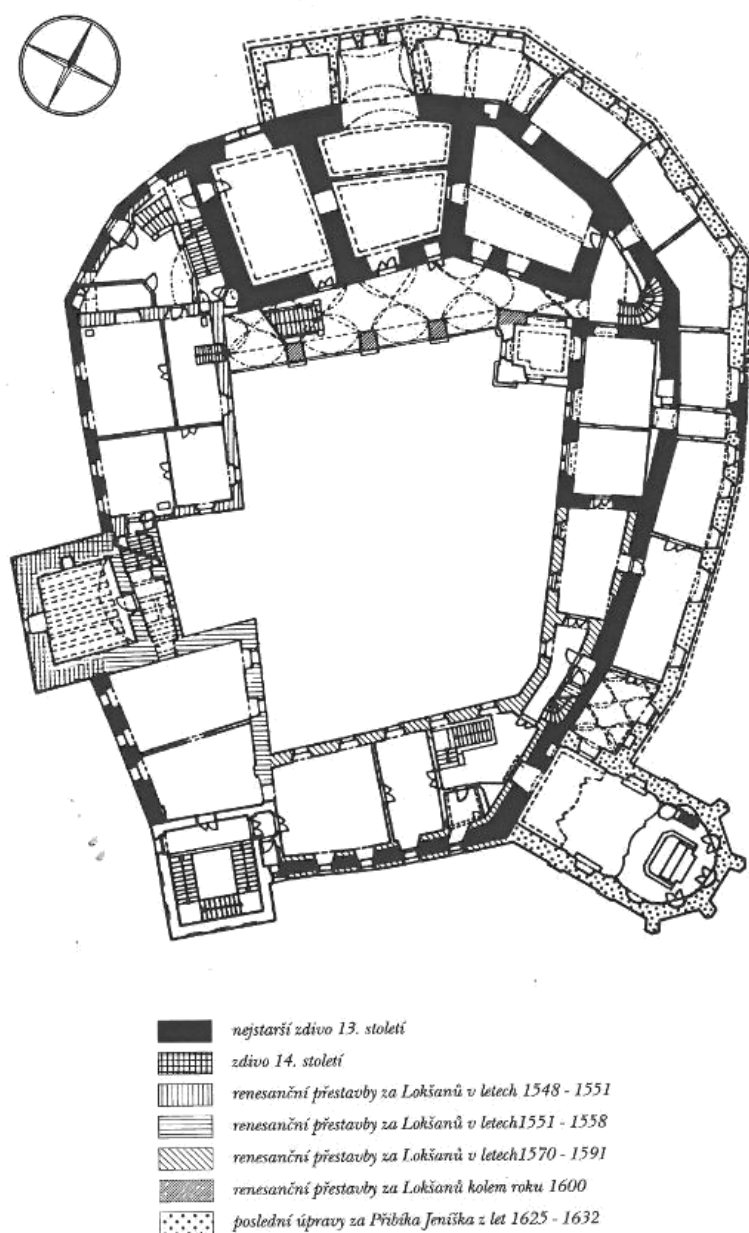
Obrázek 9: Gotická a raně renesanční podoba březnické tvrze

Zdroj: KUBŮ, N. *Zámek Březnice*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996, s. 9. ISBN 80-85094-52-5.

³⁷ KUBŮ, N. *Zámek Březnice*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996, s. 8-12. ISBN 80-85094-52-5.

Obrázek 10: Půdorys prvního patra zámku Březnice

Zdroj: KUBŮ, N. *Zámek Březnice*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996, s. 1.
ISBN 80-85094-52-5.

Následujícím majitelům náleží dílčí úpravy a budování okolí, například zahradní schodiště z hodovní síně nebo empírová jízdárna pod zámkem. Hanuš z Kolovrat se vyhýbal výrazným zákrokům a místo spíše uchovával. Nechal pouze osadit věžní hodiny a upravil rytířský sál coby dnešní hodovní síň.

S posledními majiteli zmizela empírová jízárna a budovy před zámek. Palffyové nechali přistavět k vnějším hradbám na západní straně novou zeď s baštou v podobě vrátnice. Zámek byl opatřen fasádami s novorenesanční sgrafitovou omítkou. Část budovy se starým schodištěm nahradila nová část, arkády na nádvoří v prvním patře byly zaskleny a vysoká vstupní arkáda byla částečně vyzděná. Na nádvoří byla vystavěná kašna s mříží. Poslední a tentokrát necitlivé stavební úpravy zbavily za Palffyů celé nádvoří sgrafitové omítky a nahradily ji temnou šedí.

Finální rozsáhlá rekonstrukce navrátila areálu březnického zámku nádheru s nádechem renesance. Návštěvníci tady dnes mohou mapovat ustavičný historický vývoj spojený s životními příběhy, osudy, vkusem a stylem všech držitelů.³⁸

---

³⁸ KUBŮ, N. *Zámek Březnice*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996, s. 12-13. ISBN 80-85094-52-5.

4 VÍTEJTE, STÁTNÍ ZÁMEK BŘEZNICE

Zámek stojí nedaleko hranice jižních a středních Čech ve městě Březnice spadajícím do Středočeského kraje, v Zámeckém obvodě s číslem popisným 24. Webové stránky www.zamek-breznice.cz nabízí veřejnosti podrobné informace a důležité údaje určené návštěvníkům. Správu státního zámku v Březnici lze kontaktovat telefonicky na číslech +420 318 179, +420 602 478 498 nebo prostřednictvím e-mailu s adresou breznice@stc.npu.cz.³⁹

A co zámek svým návštěvníkům kromě prohlídky interiérů v rámci návštěvních okruhů nabízí? Před vstupní bránou nebo v prostorách sousedního zámeckého pivovaru je v provozu bezplatné parkoviště. Březnici je možné navštívit také s využitím autobusového i vlakového spojení. Zámek obklopuje renesanční zahrada. K zámeckému areálu patří anglický park o rozloze dvaceti hektarů, který může posloužit k odpočinku a pobytu v přírodě. Během letní návštěvní sezóny a při příznivém počasí je možné využít nabídky jízdy kočárem v areálu zámeckého parku. V prostoru někdejšího parkánu mezi zámkem a hradební zdí se nachází bylinková zahrada. Na rostliny a byliny užívané v lékařství už v 16. století je výhled z kavárny „U bylinkové zahrádky“ nabízející posezení a občerstvení.

4.1 Otevírací doba

Návštěvní sezona trvala v roce 2013 od 30. března do 31. října denně mimo pondělí. Prohlídkové okruhy interiérů podléhají otevírací době, která se v jednotlivých měsících a časech lišila.

První tři měsíce v roce 2013, tedy leden, únor a březen, byly zámecké interiéry pro veřejnost uzavřeny. V dubnu a květnu otevírala březnická národní památka dveře zájemcům o prohlídku denně mimo pondělí v době od 9 do 12 hodin a od 12.30

---

³⁹ ZÁMEK BŘEZNICE. *Kontakt*. [online]. © 25. 11. 2013 [cit. 2013-12-4]. Dostupné z: <http://www.zamek-breznice.cz/kontakt/>

do 16 hodin. Obdobná otevírací doba pokračovala také v červnu, červenci a srpnu pouze s tím rozdílem, že se na zámku provádělo o hodinu déle. I v těchto měsících znamenalo pondělí uzavření památky, ostatní dny byla návštěva přípustná od 9 do 12 hodin a poté od 12.30 do 17 hodin. Ani v září a říjnu se v pondělí neprovádělo. Provozní doba se o hodinu zkrátila, takže hosté měli možnost prohlídky od 9 do 12 hodin a od 12.30 do 16 hodin. Měsíce listopad a prosinec nejsou pro návštěvu prohlídkových okruhů obvyklé, nicméně i v tomto období je prohlídka možná. Lze ji absolvovat pouze po předběžné dohodě se správou zámku v čase od 9 do 16 hodin.

Do anglického parku je celoroční přístup časově omezen opět podle měsíců. Od ledna do dubna je park volně přístupný od 7.30 do 19 hodin. V květnu se otevírací doba o hodinu prodlužuje a vydrží tak až do září. V těchto měsících tak zde mohou lidé pobýt od 7.30 až do 20 hodin. V říjnu se čas uzavření parku opět zkracuje a do prosince je dovolené zde trávit čas opět od 7.30 do 19 hodin. V průběhu celého roku se brány parku otevírají oba víkendové dny, v sobotu i v neděli, až v 8.30 hodin.⁴⁰

4.2 Návštěvní okruhy

I. návštěvní okruh

1. místnost

Prohlídka tohoto okruhu začíná ve velké gotické místnosti. Návštěvníkům přibližuje stavebně historický rozvoj areálu zámku Březnice přibližně od první poloviny 13. století až po současnost ve vztahu k jeho držitelům.

2. místnost

Následuje galerie Jeníšků z Újezda. Přibík Jeníšek z Újezda nabyt březnické panství po Lokšanech, kteří se připojili do českého stavovského povstání. To zapříčinilo ztrátu majetku i hrdla. V galerii se nachází Přibíkův portrét s březnickým zámekem v pozadí a portrét manželky Kateřiny z Talmberka.

---

⁴⁰ ZÁMEK BŘEZNICE. *Otevírací doba*. [online]. © 25. 11. 2013 [cit. 2013-12-4]. Dostupné z: <http://www.zamek-breznice.cz/oteviraci-doba/>

3. místnost

Trasa návštěvního okruhu poté směřuje do galerie Krakovských z Kolovrat a upozorňuje na období 19. století. Pozornost zde vzbuzuje hlavně portrét pražského arcibiskupa Aloise z Kolovrat, který namaloval významný český portrétista té doby Antonín Machek.

4. místnost

Na galerii Krakovských navazuje další, tentokrát galerie rodu Palffyů z Erdödu. Poslední šlechtičtí majitelé zámku Březnice zdobí svými rodovými portréty pozdně biedermeierovský salón spolu s celou řadou předmětů připomínajících jejich velkou zálibu v jezdeckém sportu.

5. místnost

Charakter další místnosti, afrického salonu, určují lovecké trofeje z cest Jana Palffyho do východní Afriky. K vidění je tady cenný etnografický materiál, různé druhy antilop, gazel, buvolů, pakoňů, zeber i sloní chobot.

6. místnost

Prohlídka pokračuje do jídelny upravené v duchu společenské místnosti s funkcí hudebního salonu i dámského pracovního koutku. Prosklená vitrína nabízí pohled na sbírku užitkového skla rodiny Palffyů. Z místnosti je možné nahlédnout do malé ložnice ve věžovém přístavku z 19. století.

7. místnost

Dalším cílem je malý biedermeierovský pokoj s grafikou zařízený ve slohu z první poloviny 19. století stejně jako většina interiérů. Grafika je původu německého, anglického a francouzského. Jde převážně o mědirytiny, lepty, ocelorytiny, litografie a litografie s vlasteneckými náměty.

8. místnost

Pokračuje se do malé jídelny a přípravní, která je dnes upravená jako salon s nábytkem ve stylu druhého rokoka. Tapety pocházející z 18. století znázorňují pohledy na zámek

a zahradní architekturu. V této místnosti jsou k vidění mimo jiného rokokové hodiny vykládané mosazí, cínem a želvovinou.

9. místnost

K nejvýznamnějším prostorám zámku patří další zastávka prvního návštěvního okruhu, kterou je renesanční jídelna. Renesanční interiéry charakterizovalo obkládání stěn dřevem, takzvané táflování. V této místnosti je v táflování zasazený unikátní cyklus grafiky z roku 1580. Zobrazuje slavnostní průvod na počest sňatku Jana z Kolovrat s Kateřinou z Baierspergu, na stěnách rodová galerie Kolovratů. Mezi okny stojí renesanční truhla z 16. století, která patří k nejstarším kusům nábytku na zámku. Nabízí se zde také náhled do malého renesančního pokoje, z jehož zařízení upoutá hlavně slonovinou a zlatem bohatě zdobený kabinet španělského původu. Nad ním lze spatřit portrét Oldřicha Františka z Kolovrat, tajného rady a nejvyššího hofmistra v Čechách. K velmi význačným dílům patří deskový obraz Poslední večeře Páně z druhé poloviny 16. století.

10. místnost

Po renesanční jídelně následuje prohlídka barokního salonu s typickým intarzovaným a čalouněným nábytkem. Konkrétně se jedná o sekretář, komody, hodiny, pohovku a řadu obrazů.

11. místnost

Další společenský hudební salon s výhledem na balkon na západní straně se označuje jako velký biedermeierovský salon. Otevřenými dveřmi z něj lze pohlédnout do Pallfyho pracovny a knihovny.

12. místnost

Prohlídka končí v empírovém salonu. Vystavený nábytek má charakteristický zjev v podobě černého lakování a zlatého zdobení. Z pokoje se dá nahlédnout do knihovny Kolovratů.

II. návštěvní okruh

Druhá varianta návštěvního okruhu nabízí hostům nejprve prohlídku velké hodovní síně, která byla vybudovaná za Lokšanů v letech 1548 – 1551. Hanuš z Kolovrat nechal síň v roce 1858 upravit na takzvaný rytířský sál, který se dnes řadí k nejprestižnějším místnostem v zámku. Kredenc patřící k typickým kusům renesančního nábytku je využívána k vystavování umělecky provedeného nádobí z majoliky, cínu či skla. Na stěnách visí portréty členů rodu Kolovratů a Jeníšků z Újezda a nade dveřmi je zavěšený majolikový reliéf Madony s dítětem.

Prohlídka pokračuje do Lokšanské knihovny, která se v původní podobě zachovala z roku 1558. Důkazem toho je datace v malované edikule nade dveřmi. Jedná se o nejstarší zámeckou knihovnu v našich zemích. Pokoj má renesanční pestře malovaný trámový strop. Stěny zdobí malba s různorodou ornamentikou a lokšanskými erby. Stejně dekorativní je i výzdoba původních skříní.

Poslední zastávka je umístěná v přízemních prostorách severního a východní paláce, tedy v nejstarší gotické části objektu. Jde o zámeckou zbrojnicí se sbírkou chladných a palných zbraní. Sbírkou tvoří soubor tyčových zbraní českého původu a loveckých pušek Hanuše z Kolovrat a řadí se k nejvýznamnějším v Čechách.

I.+ návštěvní okruh

Výběr rozšířeného okruhu pro návštěvníka březnického zámku znamená prohlídku celého I. návštěvního okruhu a k tomu část II. návštěvního okruhu, což zahrnuje velkou hodovní síň a Lokšanskou knihovnu.

Zámecká kaple

Stavebně nejmladší částí zámku je kaple Neposkvrněného početí Panny Marie. Postavena byla v období raně barokních úprav, kdy zámek vlastnili Jeníškové z Újezda, v letech 1625 – 1632. Stavebním architektem kaple byl významný italský stavitel

Caarlo Lurago. Rokokové zařízení stavby vzniklo okolo roku 1760 za účasti sochařů, řezbářů a umělců z dílny Ignáce Hammera z nedaleké Dobré Vody. Velké obrazy světců, sv. Petra, sv. Pavla, Světice a sv. Josefa, pocházejí z okruhu známého českého malíře Petra Brandla. Za vrcholné umělecké dílo se považují rokokové varhany Vojtěcha Schreiera z Kuksu z roku 1796 situované na kůru zámecké kaple.⁴¹

Projít a prohlédnout si I. návštěvní okruh zabere hostům březnického zámku čtyřicet pět až padesát pět minut. Prohlídka II. návštěvního okruhu se pohybuje v rozmezí čtyřiceti až padesáti minut. Exkurze po rozšířeném okruhu I.+ dovolí návštěvníkům strávit v interiérech zámku mezi šedesáti až sedmdesáti minutami. Získat informace o kapli Neposkvrněného početí Panny Marie trvá pět až deset minut.

4.3 Vstupné

Cena prohlídky Státního zámku Březnice se odvíjí od zvoleného návštěvního okruhu a druhu vstupného. Cenový výměr vstupného v roce 2013 zahrnoval také průvodce, za jehož přítomnosti se návštěva interiérů koná.

Základní vstupenka pro I. prohlídkový okruh činila 100,- Kč, snížená 80,- Kč, rodinná 250,- Kč, základní s příplatkem za cizojazyčný výklad 150,- Kč a snížená s cizojazyčným výkladem 120,- Kč.

II. návštěvní okruh bylo možné navštívit za 90,- Kč v případě základního vstupného, dále za 60,- Kč, jednalo-li se o vstupné snížené, nebo rodinné v hodnotě činící 220,- Kč. Základní částka za cizojazyčný výklad byla 140,- Kč, 110,- Kč pak stál tento výklad se sníženým vstupným.

Kombinovaný návštěvní okruh I+ si návštěvníci mohli prohlédnout buď se základní vstupenkou v hodnotě 130,- Kč, sníženou za 100,- Kč či rodinnou v hodnotě 330,- Kč.

---

⁴¹ ZÁMEK BŘEZNICE. *Návštěvní okruhy*. [online]. © 25. 11. 2013 [cit. 2014-1-8]. Dostupné z: <http://www.zamek-breznice.cz/navstevni-okruhy/>

Zvolení tohoto druhu návštěvního okruhu s příplatkem za cizojazyčný výklad přišlo na 180,- Kč v případě základního a na 150,- Kč v případě sníženého vstupného.

Návštěvníci mají možnost prohlédnout si současně oba prohlídkové okruhy zámku Březnice za zvýhodněnou cenu. V roce 2013 tak mohli učinit za 170,- Kč v rámci základního vstupného, za 110,- Kč v případě vstupného sníženého, rodinná vstupenka vyšla v tomto případě na 420,- Kč. Cizojazyčný výklad se základní vstupenkou vyšel zájemcům o I. a II. návštěvní okruh současně na 260,- Kč. 180,- Kč zaplatili, pokud prokázali nárok na vstupné snížené.

Prohlídka kaple vyšla na 30,- Kč nebo na 20,- Kč v rámci sníženého vstupného. Rodinná vstupenka je z tohoto druhu prohlídky vyjmuta. Kapli je možné navštívit také s výkladem v jiném jazyce, a to za základní částku 50,- Kč, nebo za částku sníženou činící 30,- Kč.

Prohlédnout si zámecké interiéry je možné i po předchozí rezervaci. Příplatek za tuto službu vyšel v roce 2013 na 10,- Kč. Tato sazba byla shodná pro všechny typy návštěvních okruhů i veškeré druhy vstupného. Vypsání ceny se tak při rezervaci navýšilo o zmíněnou částku. Taktéž zmíněná prohlídka mimo otevírací dobu znamená vstupné s poplatkem. Konkrétně vyjde na trojnásobek ceny vstupného v běžné provozní době. I tato sazba se shodovala pro kompletní škálu vstupenek i prohlídkových okruhů.⁴²

Na ceny vstupného jsou poskytovány slevy dětem, studentům, seniorům, organizovaným skupinám dětí a mnoha dalším. Podrobné informace o cenách i slevách poskytnou webové stránky www.zamek-breznic.cz/vstupne/.

---

⁴² ZÁMEK BŘEZNICE. *Vstupné*. [online]. © 19. 1. 2014 [cit. 2014-1-23]. Dostupné z: <http://www.zamek-breznic.cz/vstupne/>

5 VÝZNAMNÉ EXPOZICE

Zámecké expozice v Březnici přibližují minulost šlechtických rodů a stavební slohy od renesance po 19. století. Návštěva této národní kulturní památky dovolí nahlédnout do historie a rozkrýt všechny své skvosty.

5.1 Interiéry zámku, sbírky

Vnitřní vybavení reprezentuje stejně jako celá stavba březnického zámku mnoho historických osob. Doba po roce 1548, kdy měli Březnici ve vlastnictví páni z Lokšan, je podložena vyšším počtem zachovalých památek než předešlá období.

Tou nejvíce ceněnou je Lokšanská knihovna z roku 1558 nacházející se v prvním patře zámecké věže. Tento unikát představuje nejstarší knihovní interiér u nás. Dochovaly se původní malované skříně na knihy, které byly ve své době neobvyklé, protože dříve se knihy ukládaly do truhel. Kvalita zachovaných nástěnných maleb v místnosti i fragmenty malířské výzdoby zdí průchozí chodby před knihovnou podávají svědectví o tom, že malíře z okruhu dvorských umělců a výzdobu zámku zaštil sám Ferdinand Tyrolský v dobách tajného manželství s Filipínou Welserovou.

Lokšanské období dále připomínají četné předměty renesančního vybavení. Náleží k nim také cyklus grafických listů z roku 1580 vsazených do dřevěného obkladu v jídelně, renesanční portréty i nábytek. K nejcennějším kusům nábytku se řadí kabinet ozdobený zlacenou řezbou. Je vykládaný slonovinou a prohlédnout si ho návštěvníci mohou v malém renesančním pokoji sousedícím s jídelnou.

Zámecké interiéry se prezentují historickými dokumenty a obrazovou galerií rodu Jeníšků z Újezda v popředí hlavně s Přibíkem Jeníškem. Právě na jeho přání byl namalovaný unikátní obraz přibližující dění kolem poprav na Staroměstském náměstí 21. června 1621. Zastával funkci královského prokurátora a přičinil se o přísné potrestání všech aktivistů stavovského povstání. Jednotlivé části obrazu znázorňují

události v časovém sledu, tedy převoz zatčených účastníků, předčítání rozsudku obžalovaným a poté samotnou exekuci před Staroměstskou radnicí. Pozornost přitahuje i výjev manželek a dětí odsouzených, kteří prosí o milost. K popraveným patřil také rektor Pražského učení Jan Jessenius, publikovaný na dalším díle obrazu stejně jako jedna věž Karlova mostu, na níž byly vystavené hlavy odsouzených jako hrozba všem dlouhých deset let.

Dovednost hrnčírů z březnicka dosvědčují ukázky zámeckých kamen. K výstavním kusům patří kachlová kamna z roku 1627 vytvořená v duchu italské barevné majoliky. To je druh keramiky s bílou polevou a průsvitnou glazurou.

Kamna v minulosti stála v přízemí ve velké hodovní síni s kazetově osazeným stropem. Její vybavení upozorňuje na období Lokšanů, Přibíka Jeníška z Újezda a zároveň i Hanuše z Kolovrat. Na posledního jmenovaného je tady pamatováno díky celkové úpravě interiéru na rytířský sál ve stylu romantismu, který prostoru vtiskl starobylý ráz. K zařízením v renesančním duchu je zde k vidění kupříkladu kredenc a skříně zdobené želvovinou nebo cínové nádobí.

Želvovinou v kombinaci s kovem jsou vykládané už výše zmíněné rokokové hodiny, které také patří k březnické chloubě. Byly zhotovené ve stylu Bouille podle dvorního umělce Ludvíka XIV. Andree Charlese Bouillese.

Originální upomínkou na Františka Jeníška jsou dva kusy plivátek vypočetných do tureckých turbanů. Nikdy Turkům neprominul své zajetí, do kterého se dostal jako císařský voják, přestože byl později propuštěn. Plivátka mu sloužila jako alespoň malá forma satisfakce.

Hanuše z Kolovrat připomíná řada interiérů, sbírek a předmětů. Řadí se k nim i soubor loveckých a sportovních pušek. Jsou vystavené v zámecké zbrojnici a všechny prošly specifickou úpravou, která navyšuje jejich význam. Pro Hanuše byly vyrobené na zakázku, protože při cestování po Středomoří přišel o zrak na jednom oku.

Svoboda, rovnost a konstituce patřily k požadavkům v revolučním období roku 1848. K těmto názorům se Hanuš z Kolovrat přikláněl a v březnických sbírkách se tak zachovaly čtyři neobyčejné velké transparenty určené k tomuto tématu.

O finální podobu březnických interiérů i sbírky se postarali poslední držitelé zámku Pallfyové z Erdödu. Početné trofeje jako jsou dostihové ceny, podkovy opatřené štítky s informacemi o účasti koní z pallfyovských stájí na dostizích, grafické listy s koňskou tematikou, jezdecká sedla, výstroje jezdců a další přibližují hlavně velkou zálibu majitelů v jezdeckém sportu. Vybavení sídla vypovídá ovšem i o dalším velkém potěšení příslušníka tohoto rodu Jana Pallfyho, a to o cestování po východní Africe. Z cest si domů přivezl řadu loveckých trofejí, zbraní tamních domorodců, etnografický i zoologický materiál. K návštěvníky obdivovaným exponátům v africkém salonu patří zbraně černošského kmene Masajů, paroží afrických zvířat a trofeje ze zvířecích kůží, jako třeba bambusový nábytek určený k pobytu ve stanech. Sbírký podobného rázu se v naší zemi objevují jen výjimečně. Březnická expozice se tak řadí k raritám zachovaných zámeckých fondů.

Unikátem je také zařízení zbrojnice šířené v přízemních prostorách. Zobrazuje neobyčejný soubor zbraní a zbroje z 16. až 19. století a skládá se z typově běžné výzbroje i ze specificky upravených reprezentativních kusů.

Vzácným exemplářem náležitým březnické knihovně byl cenný soubor knih augustiniánského kláštera s rukopisy a iluminovaná bible jaroměřská. Tyto poklady se dostaly do Březnice díky Přibíkovi Jeníškovi z Újezda. Zkonfiskování majetků v pobělohorském období mu přineslo možnost nabýt hodnotné rukopisy, jednotlivé tisky i kompletní knihovní celky. Návštěvníci březnického zámku ale nic takového při své prohlídce nespátí. Celý fond knihovny je totiž uložen ve sbírkách Národního muzea. Během 19. století ho do muzea darovali Kolovratové a Pallfyové a březnické sídlo tak ochudili o hodnotnou expozici.⁴³

---

⁴³ KUBŮ, N. *Zámek Březnice*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996, s. 14-30. ISBN 80-85094-52-5.

5.2 Pozoruhodnosti v exteriérech

Nad třináct metrů hlubokou studnou se v pravém rohu jižní strany nádvoří nachází novorenesanční kašna s kovanou ozdobnou mříží. Mříž patří k dílům uměleckého kováře Karla Kuby z roku 1910, který se při výrobě držel původní předlohy z 16. století. Impuls k jejímu vyhotovení dala hraběnka Edeltraut Wurmbrandová, později manželka posledního držitele březnického sídla Jana Palffyho.

Na fasádě v průčelí zámecké věže je k vidění rodový reliéfní erb z roku 1835 hraběte Jana Karla „Hanuše“ Krakovského z Kolovrat. Skládá se z erbovního znaku pánů Jeníšků z Újezda, kterým patří půlený jednorozec, a pánů Krakovských z Kolovrat a jejich červenobílé orlice.

K dalším zajímavostem v areálu patří alianční znak šlechtických manželů. Střed tvoří erb Jana Josefa Jeníška, pravou stranu erb první manželky Polyxeny Kateřiny rozené Vratislavové z Mitrovic a levou stranu erb druhé manželky Reginy Sofie rozené Trauttmansdorffu. Jan Josef Jeníšek dal vystavět barokní budovu zámeckého pivovaru, a tak se alianční znak naskýtá k obdivu v průčelí budovy pivovaru Herold.

V blízkosti zámecké brány stojí u mostu přes řeku Vlčavu kaplička Panny Marie Růžencové. Jedná se o jednu z původně šestnácti poutních kaplí z první poloviny 17. století, jež lemovaly cestu z Březnice na Svatou Horu v Příbrami. Tato drobná barokní konstrukce s nehlubokou nikou orámovanou nárožními pilastry zobrazuje Pannu Marii Růžencovou, sv. Dominika a sv. Terezii. V roce 2006 obnovil malbu liturgického námětu Spolek rodáků města Březnice – Bozeň.

Také hradební renesanční opevnění z první poloviny 16. století náleží k významným pamětihodnostem. Je opatřené třemi dochovanými baštami určenými k obraně. Tvůrcem opevnění byl známý fortifikační stavbař, architekt i projektant Benedikt Rejt z Pístova, který se mohl chlubit svým dílem na Pražském hradě, konkrétně výstavbou a výzdobou Vladislavského sálu se složitou klenbou s krouženými žebry.

V rámci celkové úpravy parkánové zahrady vznikla v roce 1993 bylinková zahrada. Tvaroslovím a skladbou pěstovaných rostlin se podobá renesančním zahradám z 16. století. K výsadbě byly určeny více jak dvě desítky druhů trvalek a devět druhů letniček pěstovaných a užívaných v lékařství v 16. století. Bylinková zahrada náleží k odkazům neteře Kateřin z Lokšan Filipíny Welserové, která byla autorkou receptáře a lékařské knihy.

Význačnou památkou je i busta Ludvíka Kuby, jejímž autorem je akademický sochař Karel Otáhal. Busta stojí v západním cípu parku u rybníka. Malíř, spisovatel, národopisný badatel, čestný doktor filosofie na Karlově univerzitě, člen České akademie věd a umění a čestný profesor na Akademii výtvarných umění v Praze Ludvík Kuba získával inspiraci ke svým obrazovým dílům právě v Březnici a nejbližším okolí.

Zajímavost s nádechem tajemna v zámeckém parku u dlážděné cesty mezi pivovarem a lihovarem představuje modrý dřevěný kříž. Byl vztyčený k památce pána z Újezda Františka Jeníška. Ten jako důstojník rakouské císařské armády padl do zajetí Turků v rakousko – tureckých válkách na počátku 18. století u města Karlovac v Chorvatsku. Pověst praví, že po modlitbách za propuštění se na tomto místě našel poklad a že roku 1725 posloužil jako výkupné z tureckého zajetí.

K nejnovějším atrakcím se řadí skřítek Dobromil Dubínek vyrobený řezbářem Jiřím Nekolou v roce 2005. Dřevořezba skřítky stojí ve východní části obory a své jméno získala od dětí z Mateřského centra Pampeliška Březnice.⁴⁴

---

⁴⁴ ZÁMEK BŘEZNICE. *Zámek Březnice: areál zámku, anglického parku a blízkého okolí*. Březnice: Národní památkový ústav, Správa Státního zámku Březnice, [2013].

6 NÁRODNÍ! KULTURNÍ PAMÁTKA

Z koncepce památkové péče vyplývá, že k 31. prosinci 2010 památkový fond zahrnoval:

12	památek na Seznamu světového dědictví UNESCO
272	národních kulturních památek a jejich souborů
596	památkově chráněných území – památkových rezervací a zón
40 244	nemovitých kulturních památek a jejich souborů
43 246	rejstříkových čísel movitých kulturních památek evidovaných v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky elektronicky.

Koncepce ve svých cílech zmiňuje přípravu nařízení vlády o prohlášení kulturních památek za národní kulturní památky. Nositelem úkolu je Ministerstvo kultury, které má za úkol zpracovat a předložit návrh nařízení vlády dle pravidel Legislativní rady vlády s termínem plnění v roce 2015. Koncepce dále připomíná zpřísnění kritérií pro prohlašování kulturních památek za národní kulturní památky na základě odborného výběru významných reprezentantů kulturních památek.⁴⁵

Státní zámek Březnice je národní kulturní památkou spravovanou Národním památkovým ústavem, územní památkovou správou v Praze.⁴⁶

6.1. Památkový zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči

„Cílem památkové péče je poznávat, chránit, uchovávat a zprostředkovávat a předat dalším generacím památkový fond. Základním právním předpisem je zákon o státní památkové péči č. 20/1987 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „památkový

⁴⁵ KONCEPCE PAMÁTKOVÉ PÉČE V ČESKÉ REPUBLICE NA LÉTA 2011 - 2016. [online]. [cit. 2014-2-4].

Dostupné z: <http://www.mkr.cz/cz/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/analyzy-koncepce-dokumenty/koncepce-pamatkove--pece-99649/>

⁴⁶ ZÁMEK BŘEZNICE. *Úvodní stránka*. [online]. © 19. 1. 2014 [cit. 2014-1-30].

Dostupné z: <http://www.zamek-breznice.cz>

*zákonů“) včetně vyhlášky ministerstva kultury České socialistické republiky č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987Sb., o státní památkové péči.*⁴⁷

Památkový zákon se rozděluje na pět částí obsahujících čtyřicet sedm paragrafů a má čtyři přílohy. V první části jsou popsána základní ustanovení, druhá se věnuje péči o kulturní památky, třetí část definuje archeologické výzkumy a nálezy, čtvrtá část stanovuje orgány a organizace státní památkové péče, v páté části se lze dočíst o opatřeních při porušení povinností. Poslední jsou společná a závěrečná ustanovení.

Přílohy se skládají z třídíku specializací restaurátorských prací, evidenčního dotazníku žadatele o povolení k restaurování a dále z teoretické a praktické oblasti, která tvoří obsah vzdělávání a přípravy vyžadované v České republice pro výkon činnosti restaurování a pro provádění archeologických výzkumů.

Kulturní památkou jsou movité a nemovité věci prohlášené ministerstvem kultury České republiky. Dokládají historický vývoj, životní způsob a prostředí společnosti z minulosti do současné doby. Jsou zhodnocené jako projevy tvůrčích schopností a lidské práce z různých oborů. Kulturní památky mají podle zákona přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem.⁴⁸

Statut národní kulturní památka, kterým disponuje také státní zámek Březnice, představuje vysoké ocenění. V zákoně jsou takto postavené památky přesně definované v první části znění, konkrétně se jedná o čtvrtý paragraf.

---

⁴⁷ KONCEPCE PAMÁTKOVÉ PÉČE V ČESKÉ REPUBLICE NA LÉTA 2011 - 2016. [online]. [cit. 2014-2-4].

Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/analyzy-koncepce-dokumenty/koncepce-pamatkove--pece-99649/>

⁴⁸ NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *Zákon o státní památkové péči*. [online].

© 2003-2014 [cit. 2014-1-30].

Dostupné z: <http://www.npu.cz/zakon-o-statni-pamatkove-peci/>

§ 4

Národní kulturní památky

„(1) Kulturní památky, které tvoří nejvýznamnější součást kulturního bohatství národa, prohlašuje vláda České republiky nařízením za národní kulturní památky a stanoví podmínky jejich ochrany.

(2) Vláda České republiky nařízením stanoví obecné podmínky zabezpečování státní památkové péče o národní kulturní památky.“⁴⁹

6.2 Národní památkový ústav

„Národní památkový ústav (dále jen NPÚ) je odbornou a výzkumnou organizací státní památkové péče s celostátní působností. Je státní příspěvkovou organizací ve smyslu platného zákona o státní památkové péči (zák. č. 20/1987 Sb., ve znění pozdějších novel) řízenou ministerstvem kultury.“⁵⁰

6.2.1 Poslání a činnost NPÚ

Nejnámějšími památkami ve správě NPÚ jsou hrady a zámky, které pro Českou republiku znamenají významnou hodnotu památkového dědictví. Obvykle jde o zajímavá architektonická díla, která se neodmyslitelně pojí s obrazem české krajiny, s obrovskou stavební, uměleckou i historickou hodnotou. Rozmanité a bohaté interiéry vsazené do původního prostředí navyšují přidanou hodnotu a činí státní hrady a zámky výjimečnými i v širokém evropském měřítku.

---

⁴⁹ NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *Zákon o státní památkové péči*. [online]. © 2003-2014 [cit. 2014-1-30].

Dostupné z: <http://www.npu.cz/zakon-o-statni-pamatkove-peci/>

⁵⁰ NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *Národní památkový ústav*. [online]. © 2003-2014 [cit. 2014-1-30].

Dostupné z: <http://www.npu.cz/pro-odborniky/narodni-pamatkovy-ustav/>

Vzhledem k historickému i politickému vývoji jsou interiéry památek v péči NPÚ většinou autentické nebo do autentické podoby zrestaurované. Dnes NPÚ spravuje celkem 103 staveb a areálů, z nichž většina získala statut národní kulturní památky.⁵¹ Jejich seznam je možné nalézt na webových stránkách NPÚ nebo na stránkách Ministerstva kultury.

Hlavní činnosti NPÚ je možné rozdělit do dvou skupin. Do první spadá výzkum, vývoj a odborné i metodické činnosti regulující péči o památky ve svém vlastnictví. Druhou činností je péče o veřejnosti zpřístupněné památky v přímé správě NPÚ. Podrobné informace o poslání a činnosti zveřejňuje NPÚ na svých webových stránkách.⁵²

6.2.2 Pracoviště NPÚ

Od 1. ledna 2013 platí reorganizace NPÚ, jejímž záměrem byl vznik co nejlepších podmínek pro využití odbornosti všech pracovišť a zefektivnění správy svěřených památek. Proměna NPÚ představuje mimo dalšího úpravu organizační struktury a vytvoření nových pracovišť.

Odborný sektor památkové péče stále zabezpečují územní odborná pracoviště (dále jen ÚOP). Struktura čtrnácti ÚOP je organizovaná na základě uspořádání krajů. Z jejich správy však byly za účelem lepšího vývoje odborné památkové činnosti, která patří ke stěžejním činnostem ústavu, vyčleněné státní hrady a zámky spravované NPÚ. Jejich péče byla předaná čtyřem nově zřízeným územním památkovým správám (dále jen ÚPS).⁵³

---

⁵¹ KUČA, K. *Hrady, zámky a další památky ve správě Národního památkového ústavu*.

Praha: Národní památkový ústav, 2009, s. 8-9. ISBN 978-80-87104-44-6.

⁵² NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *Národní památkový ústav*. [online].

© 2003-2014 [cit. 2014-1-30].

Dostupné z: <http://www.npu.cz/pro-odborniky/narodni-pamatkovy-ustav/>

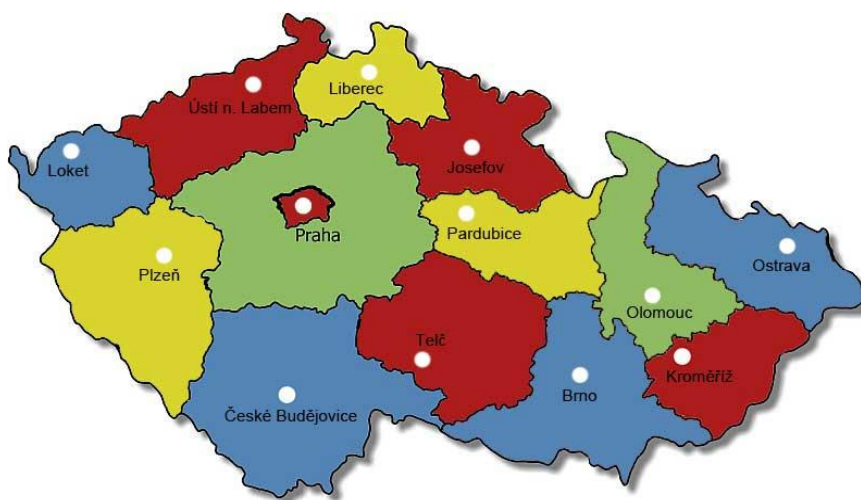
⁵³ NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *Pracoviště NPÚ*. [online]. © 2003-2014 [cit. 2014-2-11].

Dostupné z: <http://www.npu.cz/pro-odborniky/pracoviste-npu/>

To je také případ státního zámku Březnice, který spravuje ÚPS v Praze. Ta pečuje o památky v Praze, ve Středočeském, Ústeckém a Karlovarském kraji.⁵⁴ Do správy ÚPS v Českých Budějovicích náleží památkové areály krajů Jihočeského, Plzeňského a Vysočina.⁵⁵ O zpřístupněné památky NPÚ v Královéhradeckém, Libereckém a Pardubickém kraji se stará ÚPS na Sychrově.⁵⁶ Péči o památky v Olomouckém, Jihomoravském, Zlínském a Moravskoslezském kraji zajišťuje ÚPS v Kroměříži.⁵⁷

Kvůli zlepšení centrálního vedení bylo zavedené generální ředitelství NPÚ. Vzniklo z dřívějšího Ústředního pracoviště, které bylo koncipované hlavně k metodickému vedení, ne však k manažerskému. Generální ředitelství přebralo korespondenční kontakty, stále sjednocuje metodické řízení památkové péče, koordinuje práci jednotlivých ÚOP i ÚPS a podporuje centrální činnost NPÚ, aby napomohlo k vysoké odbornosti a prosperitě celé instituce.⁵⁸

Obrázek 11: Struktura ÚOP v ČR

Zdroj: Národní památkový ústav. *Pracoviště NPÚ*. [online]. [cit. 2014-1-11a].
Dostupné z: <http://www.npu.cz/pro-odborniky/pracoviste-npu/>

⁵⁴ NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *ÚPS v Praze*. [online]. © 2003-2014 [cit. 2014-2-11].
Dostupné z: <http://www.npu.cz/ups-pr/>

⁵⁵ NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *ÚPS v Českých Budějovicích*. [online].
© 2003-2014 [cit. 2014-2-11].

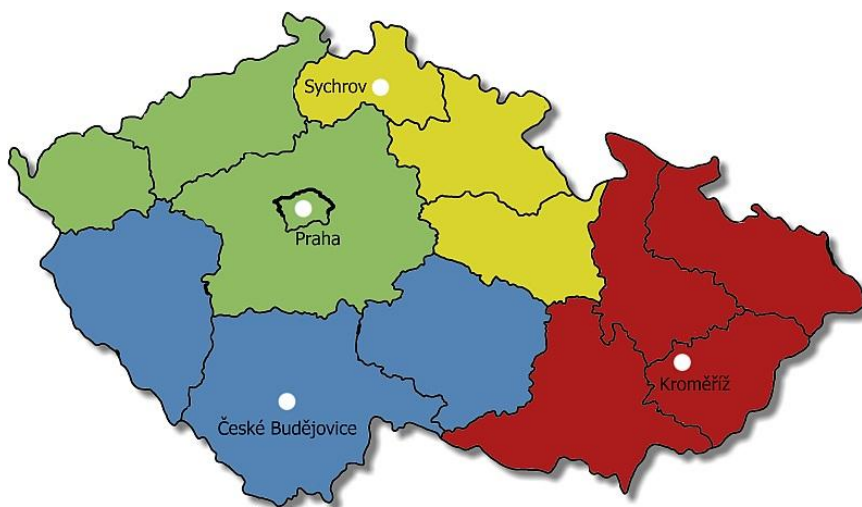
Dostupné z: <http://www.npu.cz/ups-cb/>

⁵⁶ NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *ÚPS na Sychrově*. [online]. © 2003-2014 [cit. 2014-2-11].
Dostupné z: <http://www.npu.cz/ups-sy/>

⁵⁷ NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *ÚPS v Kroměříži*. [online]. © 2003-2014 [cit. 2014-2-11].
Dostupné z: <http://www.npu.cz/ups-kr/>

⁵⁸ NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *Pracoviště NPÚ*. [online]. © 2003-2014 [cit. 2014-2-11].
Dostupné z: <http://www.npu.cz/pro-odborniky/pracoviste-npu/>

Obrázek 12: Struktura ÚPS v ČR

Zdroj: Národní památkový ústav. *Pracoviště NPÚ*. [online]. [cit. 2014-1-11a].
Dostupné z: <http://www.npu.cz/pro-odborniky/pracoviste-npu/>

PRAKTICKÁ ČÁST

7 CÍLE, METODIKA, VÝSLEDKY VÝZKUMU

Výjimečnost březnického zámku potvrdily bohaté a na významné osobnosti pestré dějiny. Stavebně historický vývoj, kterým sídlo i areál prošel, připomíná řadu jmen z cechu architektů, stavitelů i umělců. Statut národní kulturní památky přidává na neobyčejnosti. Co ale historický objekt přináší kromě znalosti předešlých dob dnešnímu světu a jak funguje jeho provoz, zjišťovala autorka diplomové práce u vedoucího správy zámku. Část rozhovoru patřila i náhledu do soukromí, osobním názorům a příštím záměrům. K odhalení, čím místní pamětihodnost přispívá městu a jak společně fungují, bylo nutné navštívit a vyzpovídat vedoucí odboru kultury. K výzkumu byl v obou případech vybraný typ částečně řízeného, polo-strukturovaného rozhovoru. K přesně danému tématu se volně připojovaly otázky, jejich sled však ovlivňovaly odpovědi dotazovaných. Vyšší míra volnosti a flexibility zajistila nenucené reakce. Rozhovory byly přesto vedené systematicky a organizovaně.

Další výzkumnou metodou použitou v této práci je dotazník neboli hromadné získávání údajů, na jejichž základě se vyhodnocují názory, postoje a stanoviska respondentů. Stovka lidí odpovídala ve všedním srpnovém dnu během své prohlídky nebo krátce po ní na patnáct otázek přímo v areálu zámku. Díky tomu byly reakce na dotazy spontánní. Přesné určení cílové skupiny a místo zkoumání zajistilo důležitý fakt, že odpovědi pochází přímo od těch, kteří zámek v nedávné době skutečně navštívili. Výzkum sledoval návštěvníka ze tří úhlů. První část je zaměřená na jeho profil s cílem získat údaje o jeho pohlaví, věku a sociálním postavení. Dalším záměrem bylo zjištění vztahu návštěvníka k zámku, tedy počet jeho návštěv, vzdálenost od bydliště, důvod jeho návštěvy, způsob dopravy a podobně. Poslední otázky byly hodnotící a týkaly se spokojenosti. Dotazovaní vybírali u třinácti otázek vždy jednu z pěti možných odpovědí. Dva dotazy jim nabídly k zaškrtnutí pouze dvě varianty, protože zaznamenávaly pohlaví a případné doporučení či nedoporučení k návštěvě památky ostatním. Dotazník byl vytvořený tak, aby po vyhodnocení odpovědí bylo jasné, kdo

a za jakým účelem zámek navštěvuje. Díky tomu bylo následně možné vypracovat návrh na další využití této národní kulturní památky.

Hlavní cíle výzkumu:

K vypracování nových projektů za účelem dalšího využití zámku a jeho prostor je klíčové zjistit:

- jak funguje provoz památky,
- co historický objekt nabízí dnešnímu návštěvníkovi,
- co památka přináší městu,
- jak probíhá spolupráce zámku s městem,
- společné cíle a plány do budoucna,
- kdo a za jakým účelem zámek navštěvuje,
- míru spokojenosti.

Subjekty výzkumu:

- vedoucí správy státního zámku Březnice Ing. Robert Barták,
- vedoucí odboru kultury města Březnice Petra Bartoníčková,
- vzorek náhodně vybraných návštěvníků zámku, celkem 100 osob dosahujících minimálního věku 15 let.

Metody výzkumu:

- částečně řízený rozhovor,
- dotazníkové šetření.

7.1. Zjištění vyplývající z rozhovoru s vedoucím správy

Řádné označení pracovní pozice Ing. Roberta Bartáka zní: vedoucí správy státního zámku v Březnici. Mnozí se však neubrání oslovení kastelán. Do Březnice ho v roce 1987 přivedla záliba k historii a historickým objektům. Díky známému získal informaci o sezónní brigádě průvodce. Tehdejší okouzlení však zatím nenasvědčovalo životní převrat. K tomu později přispěl tehdejší kastelán Miloslav Pešta se svojí rodinou. Pan Barták si na zámku odpracoval civilní vojenskou službu a v roce 1993 se trvale usadil

v Březnici. O rok později vyhrál konkurz na vedoucího správy památkového objektu Březnice a 1. 2. 1995 se jím stal. Vzhledem k titulu se nabídla otázka, zda vzdělání pana Bartáka souvisí s kulturou, což jako stavební inženýr vyvrátil.

O svých povinnostech v roli kastelána se vyjádřil jako o rozmanité a zajímavé práci. V rámci kompetencí a pravomocí danými organizačním řádem a delegovanými pravomocemi vedením NPÚ je odpovědný za stav kulturního dědictví ve své správě. Pečuje o nemovitost, do čehož spadá údržba, opravy, investice. Stará se také o kulturní mobiliář, který představuje péči, konzervaci a restaurování. Do jeho péče spadají nadále pozemky a areál náležící k památce. Povinností je také zajistit návštěvní provoz po technické i personální stránce. Tím se chápe především výběr zaměstnanců, pracovní dohody a kontrola činnosti.

Další otázka zjišťovala, jestli je na všechny činnosti kastelán sám, popřípadě kolik zaměstnanců na zámku pracuje. Z rozhovoru vyplynulo, že do pracovního kolektivu patří kromě vedoucího správy ještě jeho zástupce, údržbář, uklízečka, zahradnice a zaměstnankyně, která má v úvazku dvě naposledy zmíněné pozice rozdělené. Průvodkyně a průvodci se najímají na sezónu v počtu kolem deseti až dvanácti. Všichni tito lidé se starají o průměrně patnáct tisíc návštěvníků, kteří během roku na zámek zavítají. Většina z těchto návštěvníků projevuje podle pana Bartáka největší zájem o prohlídku historického objektu. A pokud se sem veřejnost vrací opakovaně, je to prý kvůli kulturním akcím.

Informovat veřejnost o zámku a akcích, které se v jeho areálu konají, se podle vedoucího správy březnické památky daří především prostřednictvím internetu. Svoji úlohu hrají také propagační letáky a regionální tiskoviny. Nicméně i NPÚ jako celek podává informace podpořené například v tiskových zprávách. Bližší otázky ohledně zámku zodpoví zájemcům také zaměstnanci březnického info-centra.

Návštěvníkům je podle pana Bartáka v průběhu roku nabízený pestrý program. Na své si zde přijdou příznivci hudebních, divadelních a šermířských vystoupení. Značené úspěchy prý zaznamenávají výstavy. Zámeckým prostorám se nevyhýbají ani besedy

a přednášky. Slavnostnější a honosnější akcí je potom bál. Oblibě a velkému počtu zájemců se těší noční prohlídky. Ty jsou na program zařazené za účelem oživení jednou do roka v rámci celorepublikové akce. Svůj svatební den prožije na státním zámku Březnice stejně jako Filipína Welserová a královský místodržící Ferdinand přibližně třicet párů ročně.

Veškerý program odehrávající se v historickém objektu včetně jeho náplně vymýšlí správa zámku. Pan Barták předesílá, že úspěšnost či neúspěšnost akcí je na jeho zodpovědnost. Jediné omezení, které musí brát na zřetel, jsou finanční možnosti. Inspiruje se vlastními nápady. A jak přiznává, motivují ho konzultace v rámci rodinných debat. Radí se i s okruhem lidí, kteří se zámkem spolupracují a soucítí. Do budoucna by se chtěl kastelán se svým týmem uchýlit k přípravě programů určených konkrétním skupinám, jako jsou školy, zájmové skupiny, sdružení a podobně.

Z rozhovoru vyplynulo, že ani v rámci celé řady projektů si památka na svůj běžný provoz zdaleka nevydělá. Příjmy z návštěvního provozu, pronájmu a aktivit dosahují přibližně 1,5 milionu Kč, což ovšem na zajištění všech funkcí nutných k provozu nestačí. Náklady na údržbu a mzdy totiž dosahují až 4,5 milionu Kč. Finanční podporu tak březnický zámek čerpá díky realizaci NPÚ ze státního rozpočtu. To pokrývá asi polovinu výloh, zbytek financí pochází od ÚPS. Část peněz přichází také z nadačního fondu pro Březnici, kam přispívají fyzické osoby, které chtějí pomáhat rozvíjet region.

Pan Barták dále prozradil dva konkrétní cíle na příští sezónu. V plánu je rozšíření výstavy Františka Josefa I. o historii, vzhledem k blížícímu se výročí vzniku první světové války. Novinkou bude otevření synagogy v Březnici v rámci spolupráce s Federací židovských obcí v Praze. Jde o samostatný projekt, který by chtěla provozovat právě správa zámku.

V budoucnu by chtěl kastelán podle svých slov v rámci případného výkonu správy nad synagogou získat grant na její provoz. Jeho velkým snem je také otevření dalšího návštěvního okruhu ve volných zámeckých prostorách. Pan Barták by si ale nepředstavoval výstavbu dalších klasických interiérů odrážejících historii. Naopak

v rozhovoru připustil vizi moderní expozice s využitím audiovizuální techniky. Chtěl by v Březnici vybudovat zážitkovou prohlídku s možností interakce, jejímž záměrem by bylo zábavné poznání pro děti i dospělé.

Jako správce významné národní kulturní památky si pan Barták vytyčil za cíl udržet kvalitu stávající péče o zámek a přilehlý areál i v dalších letech. Nechce polevit ani v poskytovaných službách a kulturních aktivitách. Jeho přáním je, aby návštěva komplexu zanechala dobrý pocit. Aby zde hosté načerpali síly, získali vědomosti, uvědomili si historický význam místa a pocítili úctu k minulosti, kterou se nemůže pochlubit každý historický objekt. Podle pana Bartáka *„tato úcta k vlastní minulosti vede v důsledku k posílení vlastního sebevědomí a k našemu jistějšímu ukotvení ke komunitě, ve které žijeme.“* Hodnotu svého působiště vidí v jeho komplexnosti a nabídce všestranného kulturního zážitku. Ve svém výčtu březnických „nej“ neopomenul nejstarší zámeckou knihovnu v Čechách ani významnou architekturu v ryzí a názorné podobě řady historických slohů. Svá slova zakončil kastelán březnického zámku ještě jedním argumentem, proč sem zavítat. Objekt podle něj nabízí relaxaci v udržovaném a hodnotném přírodním prostředí anglického parku včetně možnosti občerstvení.

7.2. Zjištění vyplývající z rozhovoru s vedoucí odboru kultury

Paní Petra Bartoníčková pracuje jako vedoucí odboru kultury v Březnici dva roky. Je zvyklá na to, že její pozice se označuje také jako kulturní referentka. Odbor kultury sídlí stejně jako kancelář paní Bartoníčkové v místním Kulturním domě.

Hlavním cílem rozhovoru bylo zjistit, zda je existence zámku pro město pozitivním faktorem a v jaké míře probíhá spolupráce. Úvodní dotaz byl ale zaměřený na způsoby nebo prostředky, kterými město informuje nejen o místním zámku, ale o všech lokálních památkách. Podle kulturní referentky Březnice se turisté mohou obrátit na zaměstnance info-centra spojeného s městskou knihovnou. Info-centrum je možné nalézt na náměstí a nabízí podrobné informace o všech památkách včetně zámku.

Vedoucí odboru kultury připustila, že zámek představuje největší turistické lákadlo. Návštěvníci prý jezdí do Březnice právě kvůli návštěvě renesančního sídla. V současné době se ale zámku rodí konkurence v podobě synagogy, která se bude brzy otevírat. O své prozatím nejvýznamnější památce informuje město širokou veřejnost prostřednictvím internetových stránek. Na nich na zámek odkazuje. V info-centru jsou turistům k dispozici propagační materiály. Místní noviny vyhradily zámeckým informacím sloupek na poslední stránce.

Vedoucí odboru kultury dále přiblížila spolupráci města se zámekem. Ta prý probíhá v oblasti kulturních akcí města. Cílem je především poskytnout obyvatelům určité vyžití. Partnerství se týká také inzerce. Ta ze zámku je do místních novin zařazovaná zdarma stejně jako vysílání zámeckých zpráv místním rozhlasem. Spolupráce spočívá i v aktivitách běžných na malém městě. Příkladem je vzájemné půjčování židlí v rámci různých akcí. Vztah mezi městem a zámekem probíhal dříve i v rámci pronájmu. Týkal se galerie Ludvíka Kuby, která byla situována do volných zámeckých místností, dokud se městu neuvolnily vlastní prostory.

Populární a padesát let tradiční březnické hudební večery se konají v reprezentačním sálu městského úřadu a současně také v prostorách zámku. Tuto akci zmínila paní Bartoníčková v odpovědi na to, zda město a zámek pořádají společné aktivity.

Společným cílem města a zámku je podle kulturní referentky nabízení hodnotného programu svému obyvatelstvu a českým i zahraničním turistům. Kolektivním záměrem je také udržení dobrého jména města Březnice.

Z rozhovoru vyplývá, že hlavní přínos existence zámku ve městě vidí paní Bartoníčková ve smyslu reprezentativním. Připomíná také příliv turistů a z toho vyplývající návštěvy ostatních památek jako je třeba právě galerie Ludvíka Kuby. Finanční výhodou jsou pro město z pohledu kulturní referentky peníze z info-centra, ze vstupného a parkovného.

7.3 Odpovědi dotazovaných žen

Více než polovinu účastníků dotazníkového šetření zastupovaly ženy s celkovým počtem 65. Věkově pokryly celou nabízenou škálu, nejčastěji však spadaly do rozmezí 39 až 50 let a to ve 27 případech. Ke skupině od 15 do 26 let se přihlásilo 14 dotázaných a 11 žen uvedlo, že dosahují věkového rozmezí 27 až 38 let. Odpověď s nabídkou 51 až 62 let si vybralo 10 účastnic a pouze 3 dosáhly nebo překročily 63. rok života.

Na otázky nejčastěji odpovídaly ženy v zaměstnaneckém poměru, kterých bylo dohromady 38. Výzkumu se dále zúčastnilo 10 studentek, 8 podnikajících či na živnost pracujících a 7 důchodkyň. 2 z odpovídajících zaškrtnuly možnost „jiné“, do které by mohly být případně zařazené například ženy na mateřské dovolené nebo nezaměstnané.

Březnický zámek podle výzkumu navštěvují především středoškolsky vzdělané ženy, alespoň to tak uvedlo 25 z celkového počtu. 4 návštěvnice se zařadily do skupiny se základním vzděláním a vyučení v oboru jako nejvyšší ukončené vzdělání připustily ve 12 případech. Vyššího odborného vzdělání dosáhlo 5 žen a vysokoškolský titul vlastní 19 z dotázaných.

Téměř srovnatelný počet odpovědí vyplynul u prvních dvou možností v páté otázce. Za památkou dorazilo 26 odpovídajících z bydliště vzdáleného pouze do 10 km a v 25 případech se bydliště nachází 11 až 30 km. V 9 ženami vyplněných dotazníků zněla odpověď na vzdálenost bydliště od Březnice 31 až 50 km. Vzdálenost 51 až 70 km uvedly 2 dotázané a 3 ujely víc než 70 km, aby národní kulturní památku viděly.

Dotazníkem byl zjišťovaný také původ znalosti o existenci zámku Březnice. Celých 32 žen reagovalo odpovědí „jinak“, přestože v nabídce figuroval také tisk, který zaškrtnuly pouhé 2 odpovídající. Ani moderní čerpání informací z internetu nevyplývalo v dotazníku jako výrazná hodnota, protože se k němu přihlásilo pouhých 9 zúčastněných. Ještě hůře dopadly propagační letáky, díky nimž se o renesančním zámku dozvěděly 4 dotazované. V 18 případech označily odpověď, že památku navštívily díky informaci od známých. Vzhledem k výsledné hodnotě a skutečnosti, že

nejvíce žen uvedlo bydliště v místě či ve vzdálenosti menší než 10 km, je možné předpokládat, že existenci březnického zámku vnímají celý život jako fakt. Také je zde možnost, že informaci o historickém objektu nacházejícím se v Březnici obdržely v místním info-centru.

Vzhledem k cíli výzkumu bylo nutné zjistit, jak často jednotliví hosté březnickou pamětihodnost navštěvují. Celých 21 členek dotazníkové šetření na tomto historickém místě stanulo úplně poprvé. 12 jich mělo premiéru za sebou a současná návštěva měla druhé pořadové číslo. Dohromady 13 dotázaných se do areálu národní kulturní památky vrátilo už potřetí a pro 3 to byla dokonce čtvrtá návštěva. Zanedbatelná rozhodně není poslední možnost, protože 16 ve výzkumu aktivních žen uvedlo, že sem přichází nebo přijíždějí opakovaně, a to nejméně popáté.

Stálá expozice byla záměrem k navštívení památky u 31 odpovídajících a 15 žen ze všech dotázaných by se sem kvůli ní chtělo vrátit příště. 6 dam dorazilo kvůli výstavě, kterou by v budoucnu chtělo vidět 12 odpovídajících. V 9 případech sem návštěvnice zavítaly kvůli koncertu a celkem 13 z celkového počtu zde chce kvůli hudebnímu vystoupení strávit čas jindy. 5 žen přinutil k návštěvě ojedinělý program, který může znamenat umělecké představení, besedu, ale třeba také svatbu a věci s ní spojené. Jako záměr následujícího zavítání na zámek tuto variantu označilo 16 z odpovídajících. Celých 14 dotazovaných zde čas strávilo kvůli něčemu jinému. Tady se nabízí možnosti jako schůzka, procházka parkem nebo něco podobného. A právě tento důvod k návštěvě bude mít příště 9 z 65 odpovídajících žen.

Na místě je otázka, co ženskou část nejvíce zaujalo. U necelé poloviny, konkrétně u 31 účastnic výzkumu, vyhrály, co se pozoruhodnosti týká, zámecké interiéry. Prohlídkový okruh zvolilo tím nejzajímavějším 14 dam. Stejný počet odpovědí zaznamenala i možnost nabízející zámecké exteriéry, tedy oboru, park a zahradu. Kaple byla na prvním místě pouze u 4 odpovídajících a jen 2 si odnášejí největší zážitek díky okolí.

Nejčastějším způsobem dopravy se ve výzkumu ukázal být v 36 situacích automobil. Překvapivým výsledkem vzhledem ke konečným hodnotám vzdálenosti bydliště není

chůze, která skončila hned za dopravou autem. Pěšky přišlo na březnický zámek celkem 11 dotazovaných žen. Vlak a autobus využilo shodně po 8 návštěvnicích. Jiný způsob dopravy, kterým by mohlo být například kolo nebo motorka, zahrhly v dotazníku 2 odpovídající ženy.

Hodnocení občerstvení školními známkami dopadlo v ženské skupině následovně. Jedničku udělilo možnosti občerstvení 19 účastnic výzkumu, 29 si tuto službu cení druhou nejlepší známkou, tedy dvojkou. Známkování trojkou zvolilo 11 žen a 5 se jich uchýlilo ke čtyřce. 1 z celkového počtu odpovídajících považuje příležitost občerstvit se v areálu zámku za nedostatečnou a udělila pětku.

Stejně jako možnost občerstvení s chvalitebnou výslednou známkou dopadlo také hodnocení ceny vstupného. I v tomto případě udělilo dvojkou 29 návštěvnic zapojených do výzkumu a nejvyšší známku jich z nabídky zvolilo 12. V o něco vyšším počtu se ženy uchýlily k průměru a 18 jich vstupné známkovalo trojkou. Čtyřku zvolilo stejně jako u občerstvení 5 odpovídajících a nejinek to dopadlo u nejhorsí známky. Výše ceny vstupného zcela propadla u 1 ze všech.

Klasifikace celkového dojmu vyšla pro březnickou památku velmi slušně. Vysoký počet odpovídajících vyhodnotil návštěvu na výbornou, fakticky se jednalo o 30 žen, které známkovaly jedničkou. Nezaostávala ani dvojká, k níž se přiklonilo 26 dotázaných. Pocit odpovídající trojce si z brány renesančního zámku odneslo 7 dam. O stupeň horší čtyřku pak udělily 2 dotazníkem šetřené. Pozitivní je skutečnost, že nedostatečnou v tomto případě neudělila ani jedna z 65 dotazovaných žen. Z toho vyplývá, že většinu v památce nebo alespoň v nějaké její části našla zalíbení.

Poslední dotazníková otázka řešila jednoduchou, avšak podstatnou záležitost. Dámy vybíraly jednu z pouhých dvou možností, a to zda svým známým poradí návštěvu státního zámku Březnice či nikoliv. Pokud by se 61 aktivních účastnic výzkumu skutečně zachovalo podle své odpovědi, mohla by se památka brzy těšit novým hostům. Pouhý zlomek čítající 4 ženy je přesvědčený, že návštěvu této pamětihodnosti svým známým nemá doporučovat.

Tabulka 1: Výsledné hodnoty dotazníků vyplněných ženami

Číslo otázky	Odpověď					Výsledná teze
	A	B	C	D	E	
2	14	11	27	10	3	39 – 50 let
3	10	38	8	7	2	zaměstnanec
4	4	12	25	5	19	středoškolské
5	26	25	9	2	3	do 10 km
6	2	9	4	18	32	jinak
7	21	12	13	3	16	poprvé
8	31	6	9	5	14	stálá expozice
9	15	12	13	16	9	ojedinelý program
10	14	31	4	14	2	interiér zámku
11	11	8	8	36	2	autem
12	19	29	11	5	1	2
13	12	29	18	5	1	2
14	30	26	7	2	0	1
15	61	4	-	-	-	doporučíte

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

7.4 Odpovědi dotazovaných mužů

Mužských respondentů zaznamenal výzkum o poznání méně než ženských. Celkový počet pánských hostů renesanční Březnice, kteří se zapojili do dotazníkového šetření, dosáhl čísla 35. Ženy a muži se podle výsledných tezí v osmi otázkách z patnácti ztotožňují.

Ovšem není tomu tak hned u druhé otázky zaměřující se na věk. V 11 případech se totiž pánové zařadili do rozmezí 27 až 38 let, které je vzhledem k dalším hodnotám zastoupeno nejčastěji. 15letých až 26letých návštěvníků se našlo mezi dotazovanými 5 stejně jako těch, kteří se přihlásili mezi hranici 39 až 50. V 7 případech byla muži

označená odpověď týkající se věku 51 až 62 let. Stejný počet kladně reagoval na věk 63 a více.

Celkem 17 odpovídajících se podle výzkumu nechává zaměstnat, což je nejpočetnější zastoupení jako u žen. Dotazníky dále vyplnili 4 studenti, 6 na živnost pracujících nebo podnikajících mužů a stejný počet důchodců. Eventualitu „jiné“ označili 2 dotázaní.

Shoda s ženskou skupinou nastává i v nejčastěji dosaženém středoškolském vzdělání březnických hostů. K tomu se přihlásilo 15 dotázaných mužů. Z celkového počtu ukončili 4 základní školu a 11 se vyučilo v oboru. Vyšší odborné vzdělání v mužské části zůstává bez odezvy a vysokoškolských návštěvníků bylo 5.

O vzdálenosti mezi domovem a zámek do 10 km se vyjádřilo dohromady 11 odpovídajících a 9 tuto trasu protáhlo na 11 až 30 km. Mezi 31 a 50 km muselo kvůli památce urazit 7 mužů. 4 pak zdolali cestu dlouhou 51 až 70 km a stejný počet bydlí dále než 70 km od Březnice. I u této otázky se výsledná teze ztotožňuje u obou pohlaví.

Jinou odpověď než tisk, internet, propagační letáky a informovanost od známých si v otázce zjišťující znalost existence březnického zámku vybralo celých 14 výzkumu se účastnících. Důvody by mohl být obdobné jako u žen, které také tak reagovaly nejčastěji, a jsou naznačené výše. Popud k návštěvě národní památky dal v 6 případech mužům tisk, ve 4 zmínka na internetu a 2 ovlivnil propagační materiál nebo prospekt. Před 9 pány účastnícími se šetření se o Březnici zmínili známí.

Vůbec poprvé areál památky navštívilo nejen 21 žen, ale i tentýž počet mužů. Podruhé dorazilo z celkového počtu dotazovaných návštěvníků 6. Pro 1 to byla návštěva třetí a pro 1 čtvrtá. 6 z 35 pánů vyplňujících dotazník návštěvu zámku zopakovalo už alespoň pětkrát.

Stálá expozice přilákala největší část mužů, konkrétně 21, a proto lze i u osmého dotazu vidět soulad ve výsledku s ženskou skupinou. Tato výsledná hodnota u žen i mužů podporuje tvrzení kastelána Ing. Bartáka, který v rozhovoru vyjádřil názor, že

návštěvníci přijíždějí především kvůli prohlídce historického objektu. Také příště by podle dotazníku kvůli stálé expozici na rozdíl od žen dorazil největší počet mužů, podle výzkumu 10. Oproti tomu 2 mužští návštěvníci si chtěli prohlédnout výstavu, což by příště udělalo 6 odpovídajících a jiní 2 dorazili kvůli koncertu. Ten by si během další návštěvy poslechli 4 muži. Naopak tyto výsledky nedokazují kastelánova slova o tom, že lidé se na zámek vrací především kvůli kultuře a akcím s ní spojenými. Další nabídka označená jako ojedinělý program oslovila 6 pánů, dalších 6 by takový program zajímal následovně, ale neměli by o něj tak velký zájem jako ženy. 4 z celkového počtu dotazovaných měli na zámku jiný plán a v budoucnu by se k němu přiklonilo 9 odpovídajících.

Skupina o 12 mužích účastnících se výzkumu uvedla, že prohlídka návštěvního okruhu v nich zanechala nejlepší pocity. 8 pánů by se přiklonilo k interiéřům zámku, které oslovily nejvyšší počet dotazovaných žen. Pro 2 byla vrcholná prohlídka kaple a 9 mužů okouzila zámecká obora společně s parkem a zahradou. Okolí okouzilo 4 dotázané.

Obě skupiny rozdělené podle pohlaví se shodly na nejčastěji voleném způsobu dopravy. Cestu do Březnice autem si vybralo 19 odpovídajících mužů. Po svých dorazilo do areálu památky 6 pánů, 5 jich využilo vlakového spojení a 3 přijeli autobusem. Jiný způsob dopravy zvolili 2 tázaní.

Dotazovaná skupina mužů byla oproti té ženské o stupeň přísnější ve známkování možnosti občerstvení. Nejčastěji ji totiž udělili trojku a to přesně v 11 případech. Na jedničku spokojených bylo v této záležitosti 9 pánů a 10 jich příležitost občerstvit se vidělo na známku dva. Dostatečně problematiku občerstvení ohodnotili čtyřkou 4 odpovídající a pouze pro 1 byla konzumace jídla a pití v areálu zcela nedostačující a ohodnotil ji pětkou.

Výše vstupného mužské části nedělala velké starosti, alespoň to vyplývá z výzkumu. Klasifikovali ho v nejvíce případech, fakticky ve 12, známku jedna a v 10 potom dvojkou. 9 dotazník vyplňujícím pánům přijdou ceny za vstupenky odpovídající trojce

a pouze čtyři známkovali čtyřkou. Pro žádného nebyla cena natolik přemrštěná, aby jí udělili nejhorší pětku.

Dohromady 18 účastníků výzkumu nahlíží celkově na březnický zámek chvalitebně a vybrali dvojku. U žen vítěznou jedničkou známkovalo 11 pánů a 5 jich přirovnalo svůj komplexní dojem ke školní trojce. Čtyřku by udělil 1 z dotázaných, pětkou by ovšem neocenil stejně jako u výše cen za vstupenky ani jeden z 35 pánů.

Na drtivou většinu mužů zanechal státní zámek Březnice tak dobrý dojem, že se o něm zmíní před svými známými. Celkem 34 jich totiž návštěvu národní kulturní památky doporučí dál. Neuvažuje o tom pouze 1, který si v dotazníku vybral negativní odpověď.

Tabulka 2: Výsledné hodnoty dotazníků vyplněných muži

Číslo otázky	Odpověď					Výsledná teze
	A	B	C	D	E	
2	5	11	5	7	7	27 - 38 let
3	4	17	6	6	2	zaměstnanec
4	4	11	15	0	5	středoškolské
5	11	9	7	4	4	do 10 km
6	6	4	2	9	14	jinak
7	21	6	1	1	6	poprvé
8	21	2	2	6	4	stálá expozice
9	10	6	4	6	9	stálá expozice
10	12	8	2	9	4	prohlídkový okruh
11	6	5	3	19	2	autem
12	9	10	11	4	1	3
13	12	10	9	4	0	1
14	11	18	5	1	0	2
15	34	1	-	-	-	doporučíte

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

8 NÁVRHY DALŠÍHO VYUŽITÍ PAMÁTKY

Autorka diplomové práce v této kapitole představuje možnost dalšího využití národní kulturní památky. Tři originální projekty jsou navrženy přímo pro státní zámek v Březnici a jejich zpracování zohledňuje údaje zjištěné v dotazníkovém šetření.

8.1 III. návštěvní okruh

Prvním nápadem je vytvoření III. návštěvního okruhu. Jeho umístění by bylo možné situovat do prázdných prostor zámeckých interiérů, které se uvolnily po přestěhování galerie Ludvíka Kubu. Nový okruh by se trvale připojil ke stávající nabídce.

Nově navrhovaný zámecký obvod představuje moderní expozici, která využívá moderní technologie. Hlavní myšlenkou je spojení nauky a zážitku. Návštěvníkům se tak dostanou poznatky o historii formou zábavy. Klíčové je využití všech lidských smyslů. Jedinci tak budou přijímat informace jednotlivým smyslovým orgánem, který u zraku představuje oko, u sluchu ucho, u hmatu kůže, u chuti chuťové pohárky v ústech a u čichu čichové buňky v nose. Docílí se tak lepší koncentrace při vstřebávání naučných informací. Rozsah nabytých vědomostí si návštěvník bude moci ověřit v komunikační části prohlídkového okruhu, která by plyně navazovala na zábavně naučnou část s využitím smyslových orgánů. Návrh vychází z všeobecně známé skutečnosti, že člověk si nejlépe a na dlouho zapamatuje to, co si sám vyzkoušel. Následkem toho může návštěvník nabyté znalosti zúročit v budoucnu a nová zkušenost, kterou zažije na zámku v Březnici, mu tak tuto památku při každé související příležitosti připomene.

Pozitivní vnímání nového zámeckého obvodu zrakem je nutné zajistit na pohled příjemným prostředím. Důležité je přiblížení dobové atmosféry, vhodné uspořádání expozice, barevné ladění a způsob osvětlení. Pro tento smysl je nutné připravit k prohlídce řadu rekvizit, které by měly být vzhledem k myšlence III. návštěvního okruhu zajímavé. Nepůjde tedy o kusy nábytku, obrazy a podobné vybavení, které je

možné obdivovat v historických interiérech zámku v rámci současně nabízených návštěvních okruhů. Do těchto prostor by bylo dobré přesunout předměty pojící se s pověstmi, dále například plivátka zmíněná v teoretické části, dochovaný kočár pro dvojčata, ojedinělé psí sedlo, sáně s vyhříváním sedačky pomocí cihliček a podobné rekvizity, na které je březnický zámek vskutku bohatý. Atmosféru by podtrhly zapálené svíce a vhodně vybraná reprodukováná hudba, která by vytvořila zásadní kulisu a využila dalšího lidského smyslu. Zaměstnání sluchu i zraku zároveň by zaručilo využití audiovizuální techniky v oddělené části prostor. Dala by se využívat k přehrávání záznamů ze zámeckých akcí, které jsou k dispozici také na webových stránkách zámku ve video galerii. Touto formou by se mohly prezentovat také fotografie s doprovodem mluveného slova a nové záznamy pořízené přímo k účelům nového zámeckého obvodu. Návštěvníky by bylo příhodné v tomto úseku informovat o filmových natáčeních, které na státním zámku Březnice v minulosti proběhly. Jde například o pohádky Princezna ze mlejna nebo Trampoty vodníka Jakoubka. Pokud by tomu nebránila autorská práva, navrhovala by autorka diplomové práce představit hostům III. okruhu filmové pasáže pocházející z místa, které přijeli navštívit.

Bylinková zahrada by hostům nových prostor zajistila čichový i chuťový zážitek. Rostliny a byliny pěstované už v 17. století se používaly také v lékařství, což by mohlo být v expozici více přiblíženo. Jednotlivé produkty renesanční bylinkové zahrady by se opatřily informacemi i názornými ukázkami. Vybudování části s využitím hmatového smyslu by mohlo být inspirované převratným stavebním vývojem, kdy se z původní tvrze postupně stával renesanční zámek. K tomu bylo zapotřebí mnoho stavebního materiálu, který se v průběhu let měnil. Opakovaný lidský dotyk by tyto hmoty neporušil na rozdíl od jiných vzácných artefaktů.

Závěr prohlídky by bylo účelné zakončit v samostatné místnosti určené k soutěžení, kvízům a k opakování podstatných údajů. To vše opět s využitím moderní techniky. Nelze opomíjet různé věkové kategorie návštěvníků, proto by mělo být možné navolit si stupeň obtížnosti. Do programu by se tak mohla zapojit celá rodina včetně dětí.

8.2 Život na zámku

Lidé navštěvují hrady a zámky, aby se od průvodce nebo z prospektu dozvěděli historii místa, lidí, okolí. Obdivují prostory, ve kterých kdysi někdo žil, pracoval nebo které někdo významný navštívil. Tyto osoby pak návštěvníci poznávají pomocí výkladu, obrazů nebo soch. Veškerá existence je připomenutá pouze neživými předměty.

Jak by to ale vypadalo, kdyby historické památky znovu ožily? Státní zámek Březnice je na historii, osobnosti a dění opravdu bohatý. Autorka diplomové práce proto představuje ojedinělý program na hlavní sezónu s názvem „Život na zámku.“ Projekt by měl ukázat návštěvníkům, že zámecké interiéry pro někoho byly skutečným domovem. Že vybavení opravdu někdo používal, pro pány sloužilo mnoho lidí různých řemesel, v zámecké kuchyni se doopravdy vařilo, na nádvoří i v parku se stále něco dělo a podobně.

Příklady témat pro zatraktivnění historického objektu Březnice:

- pečení staročeských koláčů v zámecké kuchyni,
- farmářské trhy na nádvoří s vystoupením kejklířů,
- dobývání zámku při husitských válkách,
- přehlídka dobových kostýmů,
- ukázka lidových řemesel,
- šlechta se představuje poddaným,
- tajná svatba na březnickém zámku,
- zahradní slavnost v dobových maskách,
- lidový jarmark s tradiční zábavou,
- ochutnávka moku ze zámeckého pivovaru,
- divadelní představení,
- slet čarodějnic,
- magie a vykládání budoucnosti,
- oživlé nadpřirozené bytosti,
- zámecké čtení,
- loupežníci v zámecké oboře,
- škola v přírodě – škola na zámku.

8.3 Turistický balíček

Turistický balíček návštěvníkům nabízí, jak mohou strávit příjemný den v Březnici a navštívit všechny významné památky. Jde o prakticky uspořádanou procházkovou trasu s podrobným popisem. Její součástí je samozřejmě zámek.

Název turistického balíčku:

- „Po stopách březnických památek“.

Trasa:

- radnice,
- kostel sv. Františka Xaverského a sv. Ignáce z Loyoly,
- bývalá jezuitská kolej,
- bývalé židovské ghetto Lokšany,
- kamenný most,
- kaplička,
- státní zámek Březnice,
- zámecký pivovar Herold,
- kostel sv. Rocha.

Časová náročnost:

- 3 až 4 hodiny.

Dostupnost:

- pěší.

Potřebné kontakty:

- www.breznice.cz,
- www.zamek-breznice.cz,
- www.pivovar-herold.cz.

Doporučená trasa za poznáním památek Březnice začíná na náměstí, jehož střed tvoří ucelenou památkovou oblast, u budovy radnice vystavěné v letech 1914 až 1915.

V dřívější době se uvnitř nacházela městská spořitelna a úřední místnosti obecního úřadu. Přízemní prostory sloužily jako muzeum, knihovna a veřejná čítárna. Současně patří stavba Městskému úřadu v Březnici, který tu má své kanceláře a reprezentační sál.

Od radnice je to pár kroků ke kostelu sv. Františka Xaverského a sv. Ignáce z Loyoly. Raně barokní dominanta města stojí na východní straně náměstí. Turistům nabízí pozoruhodně řešený interiér jednolodního kostela s postranními kaplemi. Výzdobu představuje pestrá štuková omítka a řada barokních uměleckých děl.

Na kostel navazující budova bývalé jezuitské koleje nabízí návštěvu Galerie Ludvíka Kuby. Je umístěná ve východním křídle koleje, které se pozvolna krok za krokem mění na centrum kultury a společenského shledávání. Původní jezuitská kolej z roku 1650 je dílem architekta Carla Luraga. Držitel zámku Příbík Jeníšek z Újezda sem po rekatolizaci jihozápadních Čech svolal jičínské jezuity. Po rozpuštění jezuitského řádu se bylo místo na čas přeměněné na kasárna.

Putování pokračuje na západ okolo radnice. Těsná ulička po pravé straně vede do Lokšan, dřívějšího židovského ghetta založeného v prostoru starého lokšanského dvora. V tomto urbanistickém komplexu se dochovaly klasicistní domy i v brzké době jako muzeum znovuotevřená synagoga, jejímž vlastníkem je Židovská obec pražská. Březnické ghetto postavené na rovnoměrném půdorysu tvoří dvě náměstí se dvěma uličkami.

Cesta za další památkou, kamenným mostem, vede zpět přes náměstí, tentokrát východním směrem okolo kostela. Nový most nahradil v roce 1899 starý, ne však čtyři sochy, které byly přemístěné. Sochy Panny Marie, Sv. Dismase a Ukřižování ve stylu baroka a socha sv. Jana Nepomuckého tak mohou být obdivované i dnes.

K následujícímu bodu turistické trasy to není daleko. Přímo za mostem se v zámeckých hradbách nachází první z kapliček, které jsou součástí svaté cesty. Nahradily původní dřevěné kříže a lemují silnici až do Příbrami, kde stojí Svatá hora. Kaplička

u kamenného mostu znázorňuje malbou P. Marii Růžencovou, sv. Dominika a sv. Terezií.

Procházka pokračuje k největší místní pýše. Zámek je národní kulturní památkou spravovanou NPÚ. Nabízené návštěvní okruhy doslova vybízí k prohlídce zámeckých interiérů. Po ní lze plynně navázat individuální exkurzí po venkovních pamětihodnostech, kterých je v areálu celá série. Turisté by si měli nechat časovou rezervu kvůli dvacetihektarovému anglickému parku. Jeho vzezření totiž zcela určitě nadchne nejednoho jedince, který bude chtít strávit příjemný čas procházkou kolem zámeckých rybníků a romantických zákoutí.

Chodník lemující zprava zámek vede kolem bylinkové zahrádky do prostor zámeckého pivovaru. Jednopatrový barokní objekt se zachoval prakticky v celém rozsahu. Zajímavý prvek představují mansardové střechy zdobené sochami pivovarnických patronů. Mnozí tady jistě uvítají krátký odpočinek od historie. Chuť na pivo značky Herold vyrobené z vlastního sladu z humnové sladovny, z žateckého chmelu a kvalitní vody ze zámecké studny, lze zahnat v blízké restauraci. A pokud místní mok zachutná někomu natolik, že by si chtěl pořídit zásobu domů, může využít nepřetržitého prodeje na vrátnici pivovaru.

Výletová trasa končí prohlídkou městského hřbitova s kostelem sv. Rocha. Dostat se k němu dá již známou cestou zpět na náměstí, kde je nutné zamířit do ulice Blatenská a po tři sta metrech odbočit vpravo. Barokní kostel je opět dílem Carla Luraga. Hlavní oltářní obraz vypořádá mimo jiného Březnici v roce 1651 se všemi důležitými budovami města.

9 SHRNUÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI

Praktická část diplomové práce se ve své první části zabývala výzkumem, který měl zjistit především bližší informace o tom:

- jak funguje provoz památky,
- co historický objekt nabízí dnešnímu návštěvníkovi,
- co památka přináší městu,
- jak probíhá spolupráce zámku s městem,
- společné cíle a plány do budoucna,
- kdo a za jakým účelem zámek navštívuje,
- míru spokojenosti.

Hlavním cílem diplomové práce je dokázat významnou hodnotu březnického zámku, což by mohl podpořit kromě jiného také výsledek spokojenosti návštěvníků. Ženy totiž celkový dojem z návštěvy ohodnotily nejvyšší známkou a muži chvalitebnou a téměř celá většina by zámek doporučila k návštěvě svým známým. Existence a provoz památky ale představuje významnou hodnotu z jiného úhlu pohledu také pro šest lidí. Je to počet stálých zaměstnanců, kteří na zámku pracují. Rozhovor s kastelánem tak odhalil i jiný důležitý přínos. Odhalil ovšem i neschopnost památky vydělat si na běžný provoz. Přestože nikdy nebude schopná pokrýt vlastními výnosy veškeré náklady, novými a pro návštěvníky atraktivními projekty by se tržby mohly zvednout. Památka by tak byla finančně vyrovnanější.

Nabídka kulturního programu v areálu zámku je pestrá. Konají se zde hudební, divadelní a šermířská představení, besedy, přednášky, bály, výstavy i koncerty. Přesto sem podle vedoucího správy většina turistů přijede v první řadě kvůli prohlídce historického objektu. Jeho výrok potvrzují i výsledky dotazníkového šetření. Z výzkumu vyplynulo, že je přitahuje především stálá expozice. Mají zájem o prohlídkové okruhy a líbí se jim vnitřní interiéry. Z toho je možné usuzovat, že většinu těch, kteří do Březnice přijíždějí, zajímá historie. Program „Po stopách březnických památek“ by tak mohl posílit přísun turistů, protože nabízí pamětihodnosti určené k obdivování nejen zvenčí. U několika z nich existuje možnost absolvovat

interní prohlídku. Podpořit kulturní akce a přilákat turisty, kteří nestojí o návštěvní okruhy plné dějin nebo už jejich prohlídku absolvovali, by měl projekt „Život na zámku“. Ten je inspirovaný historií i zajímavými událostmi poutajícími se k místu, ale nabízí i jiná témata, která by mohla oslovit široké spektrum lidí včetně dětí. Oba navržené projekty by společně s novým návštěvním okruhem v moderním pojetí jistě navýšily počet stávajících patnácti tisíc hostů ročně.

Z výzkumu je patrné, že březnický zámek navštěvují převážně lidé v produktivním věku. Je tedy nutné počítat také s malými turisty. Turistický balíček je uzpůsobený tak, aby jeho program bylo možné absolvovat i s dětmi. Projekt „Život na zámku“ s nimi přímo počítá a do navrženého III. návštěvního okruhu by bylo žádoucí zahrnout naučné a soutěžní prvky určené pro děti od předškolního věku výše.

Představené projekty mají za úkol zatraktivnit zámek všem, kteří jsou přivyklí současnému stavu. Podle výsledku výzkumu vzdálenost trvalého bydliště návštěvníků od Březnice totiž nepřesáhla 10 km, z čehož vyplývá, že lidé o existenci památky a současně nabízených službách vědí. Věrných návštěvníků má památka mnoho, alespoň podle odpovědí na četnost návštěv. Pro nejvyšší počet respondentů sice byla návštěva zámku premiérou, ale vysokých hodnot dosáhl také naprosto opačný stav, kdy lidé památku navštívili už více jak čtyřikrát a je tedy příhodné nabídnout jim novinku.

Podle výzkumu město vychází správně zámku vstříc, co se týká informování veřejnosti. Pořádání společných akcí je ojedinělé, proto v žádném případě nelze hovořit o úzké spolupráci. Tuto skutečnost by mohl změnit kladný ohlas návštěvníků na turistický balíček. Hlavní cíl, kvůli kterému byl projekt navržený, je podnět k udržení turisty. Jeho vytvoření vychází také z faktu, že výletníci do Březnice přijedou, ale nezdrží se zde dlouho. Tím pádem nevyužívají všech nabízených památkových cílů a nespotebouvají služby. Vedlejším účelem by mělo být získání nových turistů, které by mohl turistický balíček oslovit. Výhodu produktu autorka diplomová práce nesporně vidí v informovanosti. Turisté se díky němu mohou inspirovat k využití volného času. Vizí autorky je turistický balíček v podobě papírové i internetové. Zpracování je nutné doplnit o obrázky a podrobnou mapu trasy. Vhodné je uvedení kontaktů, případně

otevírací doba a cena vstupného u jednotlivých památek. Reklama by se dala směřovat přímo k propagovaným místům, na webové stránky města a zámku, do info-centra a na běžně dostupná místa, jako jsou městské nástěnky, tabule a místa k tomu určená. Případný úspěch projektu „Po stopách březnických památek“ by mohl v budoucnu vést ke spolupráci s různými sdruženími, kluby nebo agenturami zabývajícími se tipy na výlety. Především by ale přinesl užitek městu, následkem čehož by se zlepšila kooperace se zámkem. Příznivější skutečnost ohledně turismu by mohla město motivovat k aktivnější podpoře své nejvýznamnější kulturní památky.

ZÁVĚR

Má-li se u nějaké památky dokazovat její významná hodnota, může se tak dít pomocí jednoho, ale i více aspektů. V této diplomové práci autorka nahlížela na státní zámek Březnice z několika úhlů, aby se stanovenému cíli přiblížila co nejpřesněji.

Už pohled do minulosti města posouvá někdejší tvrz ve výjimečnosti, protože stála na důležité stezce mezi Čechy a Pasovem. Velký význam spočívá ve stavebně historickém vývoji, který dokládá společenský a kulturní rozkvět nejen tehdejší obce Březnice, ale celkově českých zemí. Tento vývoj je spjatý především s hospodářským působením jeho vlastníků. Těmi byli podle historických zdrojů často výrazní lidé spojovaní s významnými dějinnými událostmi a osobnostmi.

Vysoký stupeň historických kvalit a mimořádné architektury bezvýhradně dosvědčuje fakt, že po zkonfiskování majetku posledním držitelům a po několikaletém spravování městským národním výborem přešel zámek do správy Památkového ústavu na základě své výjimečnosti. Výsledkem je zrekonstruovaný a v celém rozsahu veřejnosti přístupný objekt, který na národní úrovni prezentuje hodnoty historického kulturního dědictví. Z řady významných expozic vystupuje do popředí nejstarší zámecká knihovna v Čechách. O jak velký unikát jde, dokazuje mimo jiného i obal knihy Hrady, zámky a další památky ve správě Národního památkového ústavu, kterému dominuje právě Lokšanská knihovna.

Nad rámec základní prezentace historických expozic využívá správa památky některé prostory objektu ke kulturním účelům. Na zámku se tak pořádají koncerty, besedy, přednášky, výstavy, bály a divadelní představení. V areálu se také oddává. Možné jsou občanské i církevní svatby. Ať už lidé jezdí na březnický zámek za poznáním dějin nebo za kulturou, je pro jeho další pozitivní rozmach žádoucí přiblížit se současnému trendu, tedy společenskému dění a novému chápání. Z toho vyplývá produkce nových projektů, které by za prvé podpořily současný stav návštěvnosti a za druhé ho navýšily.

Naznačení dalšího využití památky jako součást cíle diplomové práce bylo možné po výzkumu provedeném rozhovory a dotazníkovým šetřením. Celý výzkum přispěl ke zjištění profilu návštěvníka březnického zámku, informačního zdroje, četnosti návštěv a jejím účelům, způsobu dopravy, hodnocení možnosti občerstvení, ceny vstupného i celkového dojmu a také k tomu, zda návštěvník prohlídku zámku doporučí dál. Všechny tyto údaje byly po vyhodnocení zohledňovány při návrhu tří nových projektů, které by byly vhodné k dalšímu využití a které by národní kulturní památku zatraktivnily. Vyzkoumané hodnoty navíc mnohé naznačují, což by mohlo být podnětem k určitým krokům. Pro příklad zjištění, že se většina z dotazovaných dopravila autem, vybízí k úvaze, zda nerozšířit a nezpлатnit parkoviště. Výstupem výzkumu je podle autorky předkládané práce návrh určený provozovateli zámku, aby provedl podrobné, dlouhodobé a mnohočetné dotazníkové šetření za účasti odborníků. Takový výzkum by jistě zaručil návratnost investic vložených do převedení podobných úvah a navrhovaných projektů do praxe.

Rozhovory s vedoucím správy zámku a s vedoucí odboru kultury města podpořily význam památky. Jejich výsledkem je zjištění, že státní zámek Březnice představuje zejména pro místní společenství nesporný a nenahraditelný přínos. Jsou zde faktory ekonomického i sociálního rozvoje, který plní základní poselství kultury. Tím je míněné celoroční dění ve společnosti, zkvalitňování životního stylu a zprostředkování mezilidské komunikace. Poslední ze jmenovaných poselství dokazuje význam nejen v rámci diplomové práce zkoumané památky, ale také samotného studia oboru Sociální a mediální komunikace.

Z regionálního hlediska patří objekt k významným cílům, který zásadně ovlivňuje rozvoj cestovního ruchu a spoluvytváří tak podmínky pro hospodářský vývoj oblasti. Ze společenského hlediska je přínosem existence pracovních míst, které provoz zámku vytváří.

Aby březnický zámek oslovil turisty z celé České republiky, bylo by dobré zapracovat na celkové propagaci. Investice do zpopularizování památky, která skutečně má co nabídnout a vyrovnává se slavným zámekům, by jistě stála za úvahou. Za úvahou by ale

také stálo zpřístupnění památky lidem s omezeným pohybem. Bezbariérový přístup by zámek v Březnici jistě posunul v národním měřítku o několik příček výš.

Jednotu krajiny a historie se v místě, kde stojí tato národní kulturní památka, podařilo zachovat ve vzácném souladu. Závěrem autorky diplomové práce je, že chce-li turista objevit kousek jižních Čech ve Středočeském kraji, jeho kroky by měly směřovat právě na státní zámek do Březnice. Pokud má rád historii a přírodu, putuje po místech natáčení pohádek, je romantickou duší vyžívající se v tajných svatbách a milovníkem pověstí spojených s pohledem do zámeckého zrcadla, přijde si v Březnici opravdu na své.

Autorka předkládané diplomové práce je přesvědčená, že dostála zadaného tématu stejně jako stanoveného cíle. Skutečnost, že státní zámek Březnice představuje významnou kulturní památku a dosahuje značné hodnoty, byla dokázána jak v teoretické, tak i v praktické části. V práci nechybí ani nástin dalšího možného využití památky pro současný kulturní život. Při zpracovávání díla autorka vycházela ze všech teoretických východisek uvedených v zadání diplomové práce a použila udané metody výzkumu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

FÜRST, A. a J. KOZLÍK. *Březnice do poloviny 20. století v pohledech a fotografiích: díl I.* Příbram: Příbramská tiskárna, 2005.

FÜRST, L. *Starobřeznické miniaturky.* Příbram: Josef Benda, 2006.
ISBN 80-239-8485-3.

HOFMEISTER, R. R. *Březnické obrázky.* Praha: Šolc a Šimáček, 1932.

KUBŮ, N. *Zámek Březnice.* Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996.
ISBN 80-85094-52-5.

KUČA, K. *Hrady, zámky a další památky ve správě Národního památkového ústavu.* Praha: Národní památkový ústav, 2009. ISBN 978-80-87104-44-6.

MAŠEK, P. *Modrá krev: minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích.* 3. vydání. Praha: Mladá fronta, 2003. ISBN 80-204-1049-X.

ZÁMEK BŘEZNICE. *Zámek Březnice: areál zámku, anglického parku a blízkého okolí.* Březnice: Národní památkový ústav, Správa Státního zámku Březnice, [2013].

Seznam použitých internetových zdrojů

BŘEZNICE. *Památky a turistické cíle.* [online]. © 19. 11. 2013 [cit. 2013-11-20].
Dostupné z: <http://www.breznice.cz/pamatky-a-turisticke-cile/>

ENCYKLOPEDIE ČR. *Březnice – Znak a historie.* [online]. [cit. 2013-11-20].
Dostupné z: <http://www.encyklopediecr.eu/cz/page/33454/breznice.html>

KOZLÍK, J. *Historie města Březnice.* [online]. © 6. 11. 2013 [cit. 2013-11-7].
Dostupné z: <http://www.breznice.cz/historie-mesta-breznice/>

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *Národní památkový ústav*. [online].

© 2003-2014 [cit. 2014-1-30].

Dostupné z: <http://www.npu.cz/pro-odborniky/narodni-pamatkovy-ustav/>

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *Pracoviště NPÚ*. [online].

© 2003-2014 [cit. 2014-2-11].

Dostupné z: <http://www.npu.cz/pro-odborniky/pracoviste-npu/>

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *ÚPS v Českých Budějovicích*. [online].

© 2003-2014 [cit. 2014-2-11].

Dostupné z: <http://www.npu.cz/ups-cb/>

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *ÚPS v Kroměříži*. [online].

© 2003-2014 [cit. 2014-2-11].

Dostupné z: <http://www.npu.cz/ups-kr/>

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *ÚPS v Praze*. [online].

© 2003-2014 [cit. 2014-2-11].

Dostupné z: <http://www.npu.cz/ups-pr/>

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *ÚPS na Sychrově*. [online].

© 2003-2014 [cit. 2014-2-11].

Dostupné z: <http://www.npu.cz/ups-sy/>

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *Zákon o státní památkové péči*. [online].

© 2003-2014 [cit. 2014-1-30].

Dostupné z: <http://www.npu.cz/zakon-o-statni-pamatkove-peci/>

PIVOVAR HEROLD. *Pivovar*. [online]. [cit. 2014-2-17].

Dostupné z: <http://www.pivovar-herold.cz/pivovar.html>

WIKIPEDIE. *Pálffyové*. [online]. © 28. 11. 2013 [cit. 2013-11-29].

Dostupné z: <http://www.cz.wikipedia.org/wiki/Pálffyové>

ZÁMEK BŘEZNICE. *Historie zámku*. [online]. © 6. 11. 2013 [cit. 2013-11-20].

Dostupné z: <http://www.zamek-breznice.cz/historie-zamku/#Buzicove>

ZÁMEK BŘEZNICE. *Kontakt*. [online]. © 25. 11. 2013 [cit. 2013-12-4].

Dostupné z: <http://www.zamek-breznice.cz/kontakt/>

ZÁMEK BŘEZNICE. *Návštěvní okruhy*. [online]. © 25. 11. 2013 [cit. 2014-1-8].

Dostupné z: <http://www.zamek-breznice.cz/navstevni-okruhy/>

ZÁMEK BŘEZNICE. *Otevírací doba*. [online]. © 25. 11. 2013 [cit. 2013-12-4].

Dostupné z: <http://www.zamek-breznice.cz/oteviraci-doba/>

ZÁMEK BŘEZNICE. *Pivovar Herold Březnice*. [online].

© 19. 1. 2014 [cit. 2013-2-17].

Dostupné z: <http://www.zamek-breznice.cz/zajimave-odkazy/pivovar-herold-breznice/>

ZÁMEK BŘEZNICE. *Úvodní stránka*. [online]. © 19. 1. 2014 [cit. 2014-1-30].

Dostupné z: <http://www.zamek-breznice.cz>

ZÁMEK BŘEZNICE. *Vstupné*. [online]. © 19. 1. 2014 [cit. 2014-1-23].

Dostupné z: <http://www.zamek-breznice.cz/vstupne/>

ZÁMKY STŘEDOČESKÉHO KRAJE. *Zámek Březnice*. [online]. [cit. 2013-11-27].

Dostupné z: <http://www.stredoceske-zamky.cz/zamekbreznice.html>

Seznam ostatních zdrojů

KONCEPCE PAMÁTKOVÉ PÉČE V ČESKÉ REPUBLICE NA LÉTA 2011 – 2016.

[online]. [cit. 2014-2-4].

Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/analyzy-koncepce-dokumenty/koncepce-pamatkove--pece-99649/>

SEZNAM ZKRATEK

- NPÚ Národní památkový ústav
ÚOP Územní odborné pracoviště
ÚPS Územní památková správa

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Seznam obrázků

Obrázek 1: Znak města Březnice	12
Obrázek 2: Erb Buziců.....	16
Obrázek 3: Erb Zmrzlíků ze Svojšína.....	17
Obrázek 4: Erb Malovců z Chýnova a na Vimperce	18
Obrázek 5: Erb Lokšanů z Lokšan.....	20
Obrázek 6: Erb Jeníšků z Újezda.....	23
Obrázek 7: Erb Krakovských z Kolovrat.....	24
Obrázek 8: Erb Palffyů z Erdödu.....	26
Obrázek 9: Gotická a raně renesanční podoba březnické tvrze	28
Obrázek 10: Půdorys prvního patra zámku Březnice	29
Obrázek 11: Struktura ÚOP v ČR.....	47
Obrázek 12: Struktura ÚPS v ČR	48

Seznam tabulek

Tabulka 1: Výsledné hodnoty dotazníků vyplněných ženami	58
Tabulka 2: Výsledné hodnoty dotazníků vyplněných muži.....	61

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Rozhovor s vedoucím správy zámku	I
Příloha B – Rozhovor s vedoucí odboru kultury	IV
Příloha C – Dotazník – Státní zámek Březnice	VI
Příloha D – Průčelí zámku	IX
Příloha E – Letecký snímek	IX
Příloha F – Lokšanská knihovna	X
Příloha G – Velká hodovní síň	X

PŘÍLOHY

Příloha A – Rozhovor s vedoucím správy státního

Jméno a příjmení: Ing. Robert Barták

Pracovní pozice: vedoucí správy státního zámku v Březnici (kastelán)

1. Jak dlouho působíte ve své pozici na březnickém zámku a co vás k této práci přivedlo?

„V obecné rovině mě do Březnice v roce 1987 přivedla záliba k historii a historickým objektům. Konkrétně pak informace kamaráda o zajímavé brigádě s možností provádění na zámku. Netušil jsem, že pozitivní vztah nejen k zámku, ale i městu se vyvine až v životní pouto s tímto místem. Nemalou měrou k tomu přispěl tehdejší kastelán pan Miloslav Pešta s rodinou. Na zámku jsem si odpracoval civilní vojenskou službu a v roce 1993 jsem zde trvale zakotvil. Na konci roku 1994 jsem úspěšně absolvoval konkurz na obsazení vedoucího správy památkového objektu, kam jsem 1. 2. 1995 nastoupil jako kastelán.“

2. Souvisí Vaše vzdělání přímo s kulturou?

„Kdepak, jsem stavebním inženýrem.“

3. Co je náplní Vaší práce a jaké máte jako kastelán povinnosti?

„Povinnosti kastelána jsou rozmanité, a právě to je na této práci zajímavé. V rámci kompetencí a pravomocí vyplývajících z organizačního řádu a také v rámci delegovaných pravomocí určených vedením Národního památkového ústavu odpovídám za stav kulturního dědictví, které spravuji. Mojí povinností je péče, údržba, opravy a investice. Mám na starosti také kulturní mobiliář (péči, konzervaci a restaurování). Musím se postarat i o pozemky a celý areál. Samozřejmostí je zajistit návštěvní provoz a náležitosti ohledně personálu.“

4. Kolik zaměstnanců tady na březnickém zámku pracuje?

„Dohromady 6 – kastelán, zástupce kastelána, uklízečka, zahradnice, údržbář a jedna zaměstnankyně pracuje z poloviny jako uklízečka a z poloviny zahradnice. V sezóně zaměstnáváme ještě mezi deseti a dvanácti brigádníky, kteří provádí.“

5. Jak vysoký je počet návštěvníků, kteří sem v průběhu roku zavítají?

„Číslo se pohybuje kolem patnácti tisíc.“

6. Zjišťoval jste, o co projevují lidé největší zájem a kvůli čemu se nejčastěji vrací?

„Většina sem přijede kvůli prohlídce historického objektu a svou návštěvu opakují ve většině případů kvůli kulturním akcím. Rozlišujeme návštěvníky na ty, kteří dorazí za kulturou a na ty, které lákají výhradně hudební koncerty a hlavně kvůli nim se vrací.“

7. Jakými prostředky informujete veřejnost o dění na zámku?

„Využíváme hlavně internet. Naše stránky pravidelně aktualizujeme a snažíme se na nich uživatele dostatečně informovat. Dále nabízíme propagační materiály. Svoji úlohu hrají regionální tiskoviny a tiskové zprávy, které vydává Národní památkový ústav. Lidé se mohou zeptat také v místním info-centru.“

8. Jaký typ programu návštěvníkům nabízíte?

„To je různé. Jsou to výstavy a různá vystoupení – hudební, divadelní, šermířské. V objektu se pořádají i besedy a přednášky. Konají se tady také bály. Prostory pronajímáme také za účelem svateb, kterých tu proběhne ročně asi třicet.“

9. Zaznamenávají u vás úspěch noční prohlídky?

„Ano, těší se oblibě. Pořádáme je jednou do roka v rámci celorepublikové akce. Je to jistý druh oživení.“

10. Kdo vymýšlí zámecké akce a od koho musí být schválené?

„Program vymýšlí správa stejně jako jejich náplň. Omezení nejsou v podstatě žádná, tedy kromě těch finančních, samozřejmě. Schválení nepotřebujeme od žádné instituce, ale vše je na mojí odpovědnost.“

11. Kde berete inspiraci, jak návštěvníky nalákat?

„Inspiruji se hlavně vlastními nápady. Ty pak konzultuji při rodinných debatách a taky s okruhem lidí, se kterými spolupracuji a o kterých vím, že se zámkem soucítí.“

12. Pořádáte program pro konkrétní skupiny? Mám na mysli školy, zájmové skupiny, sdružení a tak dále.

„V současné době ne. Ale máme v plánu se k tomu časem uchýlit“

13. Vydělá si památka na svůj běžný provoz?

„To bohužel ne. Příjmy z návštěvního provozu, aktivit a peněz z pronájmu si vyděláme milion a půl. Náklady nutné na provoz a platy ale dosahují čtyř a půl milionu.“

14. Kdo v tom případě zámek finančně podporuje?

„Stát. Disponujeme penězi ze státního rozpočtu, který realizuje Národní památkový ústav. Částka stačí asi na půlku nákladů. Chybějící finance zajišťuje územní památková správa a přispívá nám i nadační fond Březnice. Prostřednictvím fondu pomáhají fyzické osoby.“

15. Plánujete něco nového?

„V příští sezóně je v plánu rozšíření výstavy Františka Josefa I. o historii, protože se blíží výročí vzniku první světové války. Ale hlavní novinkou bude otevření synagogy v Březnici v rámci spolupráce s Federací židovských obcí v Praze. Jde o samostatný projekt, který bychom chtěli vedle zámku provozovat. Nadále chci samozřejmě zachovat určitou kvalitu péče a nepolevit v nabízených službách a kulturních aktivitách. Rád bych, aby na lidech návštěva březnického zámku zanechala dobrý pocit, aby tu načerpali sílu, získali vědomosti a posílili úctu k minulosti. Tato úcta k vlastní minulosti vede v důsledku k posílení vlastního sebevědomí a k našemu jistějšímu ukotvení ke komunitě, ve které žijeme.“

16. A máte nějaký, třeba i zatím nesplnitelný, sen, který byste chtěl v Březnici jednou zrealizovat?

„Jeden takový sen by tady byl. V uvolněných místnostech po galerii bych jednou rád viděl nový návštěvní okruh. Nic klasického, žádná nauka historie! Naopak mám na mysli moderní expozici odrážející potřeby dnešních lidí. Audiovizuální technika, interakce, zábava, zážitek... Ale to je opravdu zatím jenom sen.“

17. Proč by lidé měli březnický zámek navštívit? V čem vidíte jeho výjimečnost?

„Velkou hodnotu vidím v komplexnosti, v nabídce kulturních zážitků a ve společenském využití. Dá se tady úžasně relaxovat v udržovaném anglickém parku, občerstvit se. A to samozřejmě nemluvím o unikátu v podobě Lokšanské knihovny nebo význačné architektuře, která je tady v Březnici zcela ryzí a názorná.“

Příloha B – Rozhovor s vedoucí odboru kultury

Jméno a příjmení: Petra Bartoníčková

Pracovní pozice: vedoucí odboru kultury města Březnice (kulturní referentka)

1. Kdo a kde poskytne ve městě turistům informace o tom, jaké památky mohou v Březnici navštívit?

„Turisté se mohou obrátit na zaměstnance info-centra, které je spojené s městskou knihovnou. Nachází se na náměstí a zájemcům tam budou poskytnuté kompletní informace týkající se všech městských pamětihodností.“

2. Je zámek největším lákadlem nebo si myslíte, že sem návštěvníci přijíždějí spíše za jinými památkami či službami?

„Zámek je určitě na prvním místě. Ale bude se tady otevírat synagoga, která podle mě bude zámku v tomto smyslu určitě konkurovat.“

3. Jak město o své nejvýznamnější památce informuje širokou veřejnost?

„Na zámek odkazujeme na našich internetových stránkách. V info-centru jsou k dispozici propagační materiály a v místních novinách patří sloupek na poslední straně právě této památce.“

4. Spolupracuje město se státním zámek Březnice?

„Ano, spolupráce probíhá v oblasti kulturních akcí města. Děje se tak hlavně za účelem využití pro obyvatele. Město dále nabízí správě zámku inzerci zdarma v místních novinách a informuje o jeho aktivitách rozhlasem také bez nároku na finanční odměnu. Město a zámek si vychází vstříc také v běžných činnostech, jako je například půjčování židlí na různé akce a podobně. To je asi běžné na malém městě.“

5. Pořádá město a zámek společné kulturní akce?

„Je tomu tak hlavně v případě březnických hudebních večerů. Ty jsou u lidí velmi oblíbené a jejich tradice sahá padesát let zpátky. Březnické hudební večery se konají jak v reprezentačním sálu městského úřadu, tak i v prostorách zámku.“

6. Pronajímá si město zámecké prostory?

„Dříve tomu tak bylo. Ve volných prostorách zámku se nacházela galerie Ludvíka Kuby. Ale poté, co se městu uvolnily vlastní prostory, přestěhovala se galerie do nich.“

7. Má zámek a město nějaký společný cíl?

„Určitě chceme společnými silami nabídnout hodnotný program obyvatelům, českým turistům i cizincům. V zájmu města a správy zámku je samozřejmě také udržet dobré jméno našeho domova.“

8. Co existence zámku přináší městu?

„Hlavní přínos je toho reprezentačního rázu. Samozřejmě nemůžu nezmínit příliv turistů. Přijedou kvůli prohlídce zámku, ale někteří třeba ještě navštíví jinou památku. Nejčastěji zmíněnou galerii.“

9. Existuje i finanční hledisko, které by bylo v tomto směru přínosem?

„Jak jsem řekla, zámek ovlivňuje lidi i k návštěvě městských památek, takže finance plynou ze vstupného. Dále to jsou peníze, které návštěvníci utratí v info-centru. A ještě parkovné.“

Příloha C – Dotazník – Státní zámek Březnice

poznámka: Zakroužkujte Vaši odpověď.

1. Vaše pohlaví:

- a) žena
- b) muž

2. Váš věk je v rozmezí těchto let:

- a) 15 – 26
- b) 27 – 38
- c) 39 – 50
- d) 51 – 62
- e) 63 a více

3. V současné době patříte do následující skupiny:

- a) student
- b) zaměstnanec
- c) živnostník, podnikatel
- d) důchodce
- e) jiné

4. Do této doby jste dosáhl/a následujícího vzdělání:

- a) základní
- b) vyučení v oboru
- c) středoškolské
- d) vyšší odborné
- e) vysokoškolské

5. Vaše trvalé bydliště je od Březnice vzdálené:

- a) do 10 km
- b) 11 – 30 km
- c) 31 – 50 km
- d) 51 – 70 km
- e) více než 70 km

6. O březnickém zámku jste se dozvěděl/a:

- a) z tisku
- b) z internetu
- c) z propagačního letáku
- d) od známých
- e) jinak

7. Březnický zámek jste navštívil/a:

- a) poprvé
- b) podruhé
- c) potřetí
- d) počtvrté
- e) více než čtyřikrát

8. Hlavní záměr Vaší dnešní návštěvy byl následující:

- a) stálá expozice
- b) výstava
- c) koncert
- d) ojedinělý program
- e) jiný

9. Pokud březnický zámek opět navštívíte, důvod bude následující:

- a) stálá expozice
- b) výstava
- c) koncert
- d) ojedinělý program
- e) jiný

10. Nejvíce pro Vás bylo zajímavé navštívit:

- a) prohlídkový okruh
- b) interiér zámku
- c) kapli
- d) oboru, park, zahradu
- e) okolí

11. Na březnický zámek jste se dopravil/a:

- a) pěšky
- b) autobusem
- c) vlakem
- d) autem
- e) jinak

12. Možnost občerstvení byste ohodnotil/a školní známkou:

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 4
- e) 5

13. Cenu vstupného byste ohodnotil/a školní známkou:

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 4
- e) 5

14. Váš celkový dojem z návštěvy březnického zámku odpovídá školní známce:

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 4
- e) 5

15. Návštěvu březnického zámku svým známým:

- a) doporučíte
- b) nedoporučíte

Příloha D – Průčelí zámku

Zdroj: autorka práce (vlastní tvorba)

Příloha E – Letecký snímek

Zdroj: KUBŮ, N. *Zámek Březnice*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996, s. 2.
ISBN 80-85094-52-5.

Příloha F – Lokšanská knihovna

Zdroj: KUBŮ, N. *Zámek Březnice*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996, s. 14.
ISBN 80-85094-52-5.

Příloha G – Velká hodovní síň

Zdroj: KUBŮ, N. *Zámek Březnice*. Praha: Památkový ústav středních Čech, 1996, s. 25.
ISBN 80-85094-52-5.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lenka Gulaková

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: prezenční studium

Název práce: Státní zámek Březnice – významná kulturní památka

Rok: 2014

Počet stran textu bez příloh: 66

Celkový počet stran příloh: 10

Počet titulů českých použitých zdrojů: 7

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 7

Počet ostatních zdrojů: 1

Vedoucí práce: Ing. Jaromír Talíř